

रुपन्देही जिल्ला

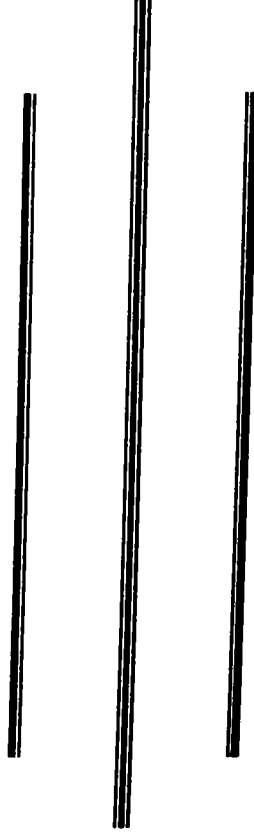
माटो उर्वराशक्ति नक्सा

माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय

हरिहरभवन, ललितपुर

रुपन्देही जिल्लाको माटोको उर्वराशक्ति नक्सा

नेपाल सरकार
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
कृषि विभाग
माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय
हरिहरभवन, ललितपुर
फोन : ५५२०३१४ फ्याक्स : ५५३७८९९

रुपन्देही जिल्लाको माटोको उर्वराशक्ति नक्सा

सर्भेक्षण, रेखांकन र नक्सा तयारी

श्री इन्द्रबहादुर ओली

माटोको नमूना संकलकहरू

श्री जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, रुपन्देही

श्री शिवसुन्दर घिमिरे

श्री इन्द्रबहादुर ओली

माटोको नमूना विश्लेषक

श्री किरणहरी मास्के

श्री ध्रुव ढकाल

श्रीमती आरती नेपाल (पौडेल)

श्री सुधिर पौड्याल

श्री भिमसेन पुरी

श्री हरि यादव

श्री कल्पना कार्की

सहायकहरू

श्री कमलकृष्ण मण्डारी

श्री कालुराम पुन

श्री राजेश चौधरी

साबित्री दाहाल

किताब तयारी

श्री सत्यनारायण मण्डल

श्री शिवसुन्दर घिमिरे

श्री इन्द्रबहादुर ओली

श्री किरणहरी मास्के

श्री ध्रुव ढकाल

श्रीमती आरती नेपाल (पौडेल)

प्रकाशन सहयोगी

श्री यादव सिलवाल

श्री श्रीराम आचार्य

श्री निर्मल वराल

हाम्रो भनाई

हाम्रो जस्तो कृषि प्रधान विकासशील मुलुकमा कृषिको मूल आधार नै माटो हो भन्ने कुरामा दुईमत छैन । माटो बोट विरुवाहरुलाई चाहिने खाद्यतत्वको भण्डार हो र बाली उत्पादनको एउटा सशक्त माध्यम हो । नेपाल एउटा सानो देश भएपनि यसको भौगोलिक विविधताले गर्दा यहाँको थरीथरीका माटोमा विभिन्न खाद्यतत्वको समस्या टङ्कारो रुपमा देखा परेको छ । कृषि बाली उत्पादनको दृष्टिकोणले हामी कहाँ के कस्तो माटो छ भन्ने अभिप्रायले माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय, हरिहरभवनले जिल्ला स्तरीय माटोको उर्वराशक्ति नक्सा बनाउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ । यसै क्रममा आ.ब. २०६३/६४ मा यस निर्देशनालयबाट रुपन्देही जिल्लाको माटो उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएको छ । मलाई पूर्ण विश्वास छ, यसले कृषि बाली उत्पादनको लागि मलखाद व्यवस्थापनमा कृषक समेत सम्बन्धित सबै निकायलाई भरपुर सहयोग गर्नेछ ।

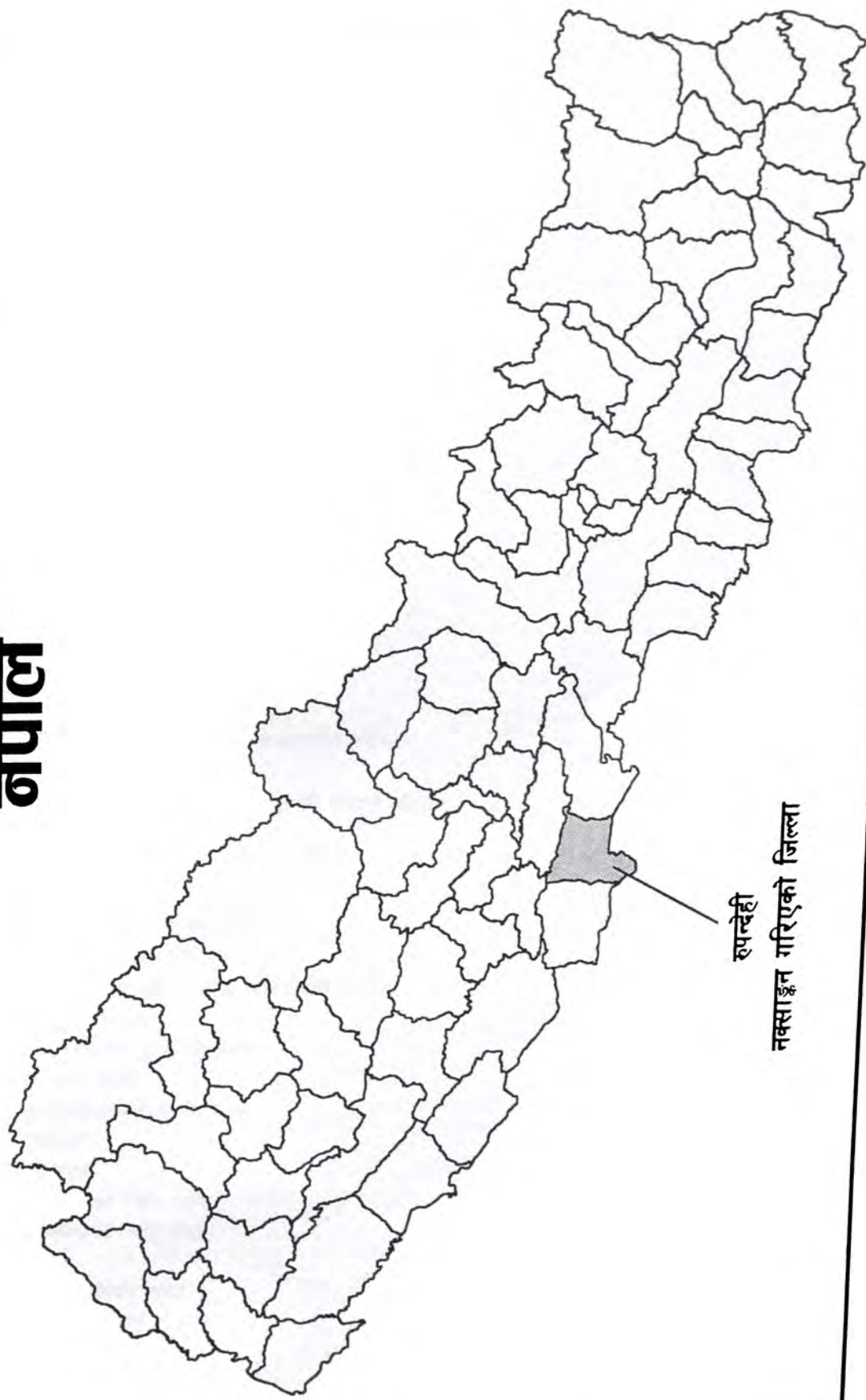
यस माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयारीमा सक्रियताका साथ जुट्नु हुने यस निर्देशनालयका माटो विज्ञ श्री इन्द्रबहादुर ओली, कृषि प्रसार अधिकृत श्री शिवसुन्दर घिमिरे, माटो विज्ञहरु श्री किरणहरि मास्के, श्री ध्रुव ढकाल, श्रीमती आरती नेपाल र सहभागी साथीहरु श्री मिमसेन पुरी, श्री सुधिर पौड्याल, श्री श्रीराम आचार्य र श्री यादव सिलवाल लगायत सबै कर्मचारीहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिँदै प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग पुऱ्याउने जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, रुपन्देही समेत सबैप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद !

सत्यनारायण मण्डल

नि. प्रमुख माटो विज्ञ

नेपाल

रुपन्देही
नक्सामा गरिएको जिल्ला

विषय सूची

१)	माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय	१
	• परिचय	१
	• उद्देश्य	२
	• निर्देशनालय तथा यस अन्तरगत सञ्चालन हुने मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरु	२
२)	रुपन्देही जिल्लाको माटोको उर्वराशक्ति नक्सा	३
	• माटो उर्वराशक्ति नक्सा किन र कसरी ?	५
३)	रुपन्देही जिल्लाको परिचय	६
	• भू-अवस्थिति	६
	• भू-उपयोग (हेक्टरमा)	६
	• सिंचाइको अवस्था (खेत तथा पाखोबारी)	७
	• राजनीतिक भू-स्थिति	७
	• हावापानी	७
	• जनसंख्या विवरण	७
	• यातायात	८
	• बालीनालीको स्थिति	९
	• बाली प्रणाली	१०
४)	सर्भेक्षण कार्यको प्रकृया	१०
	• स्थलगत कार्य	१०
	• प्रयोगशालामा कार्य	१३
५)	अभिलेख मिलान र नक्सा तयारी	१३
	• माटोको प्रतिक्रिया	१३
	• विरुवाको लागि आवश्यक पर्ने खाद्यतत्वको वर्गीकरण	१४
६)	रुपन्देही जिल्लाको भू-बनावट	१६
	प्रयोगशालामा प्राप्त भएका माटोका नमूनाको परीक्षण परिणाम	१६
	• माटोको प्रतिक्रिया	१७
	• प्राङ्गारिक पदार्थ	१७
	• जम्मा नाइट्रोजन	१८
	• विरुवालाई प्राप्त हुने फस्फोरस	१९
	• विरुवालाई प्राप्त हुने पोटास	२०
७)	माटोको उर्वराशक्ति व्यवस्थापनको लागि सिफारिश	२०
	• माटोको प्रतिक्रिया	२३
	• माटोको प्रतिक्रिया स्थिति नक्सा	२४
	• प्राङ्गारिक पदार्थ	२५
	• प्राङ्गारिक पदार्थको स्थिति नक्सा	२६
	• नाइट्रोजन	२६
	• फस्फोरस	२७
	• नाइट्रोजनको स्थिति नक्सा	२८
	• फस्फोरसको स्थिति नक्सा	२९
	• पोटास	३०
	• पोटासको स्थिति नक्सा	३१
८)	सिफारिश तथा सुझाव	३२
९)	सन्दर्भ र सामग्री	३३
१०)	रुपन्देही जिल्लाको माटो परीक्षण नतिजा	

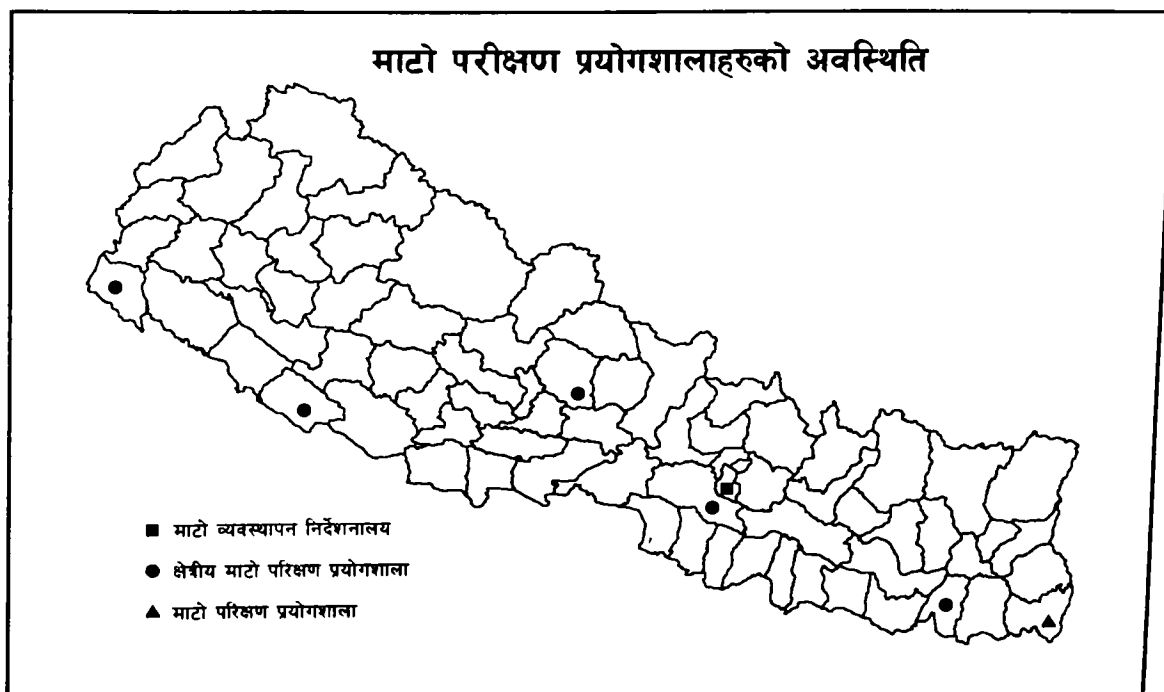

माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय

परिचय

कृषि विभागको २०४९ र २०५२ संरचनात्मक सुधार अनुरूप माटो परीक्षण तथा सेवा शाखा र पाँच विकास क्षेत्रमा क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशालाको स्थापना भई माटो व्यवस्थापनको कार्य गर्दै आएकोमा कृषि विभागको संरचना सुधार (२०६१) बाट माटो व्यवस्थापन सेवालाई अझ व्यापक गर्दै लैजानको लागि माटो व्यवस्थापन निर्देशनालयको स्थापना भएको छ। माटो तथा मलखाद व्यवस्थापनको माध्यमबाट कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउने बृहद उद्देश्य रहेको यस निर्देशनालय अन्तर्गत एउटा केन्द्र स्तरको माटो परीक्षण प्रयोगशाला, ५ वटा क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला र एउटा बाली विशेष अनुसारको परीक्षण प्रयोगशाला (औद्योगिक बाली) ले सेवा उपलब्ध गराउदै आएका छन्। ती प्रयोगशालाहरु निम्न स्थानमा रहेका छन् :

१. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला भुम्का, सुनसरी (पूर्वाञ्चल विकास क्षेत्र)
२. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला हेटौडा, मकवानपुर (मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्र)
३. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला पोखरा, कास्की (पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र)
४. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला खजुरा, बाँके (मध्य-पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र)
५. क्षेत्रीय माटो परीक्षण प्रयोगशाला सुन्दरपुर, कञ्चनपुर (सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र)
६. माटो परीक्षण प्रयोगशाला सुरुङ्गा, भैरहवा (औद्योगिक बालीको लागि)

उद्देश्य

- राष्ट्रिय स्तरमा माटो व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति र रणनीति तर्जुमा एवम् कार्यान्वयनका साथै स्थिति लेखाजोखा गर्ने ।
- राष्ट्रिय स्तरमा माटो व्यवस्थापन सम्बन्धी दीर्घकालीन, आवधिक, वार्षिक योजना तर्जुमा, मार्गदर्शन तयार तथा कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- विभिन्न बालीमा माटोको उर्वराशक्ति तथा सो सम्बन्धित समस्याको पहिचान, निराकरणमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- भौगोलिक विशेषताको आधारमा नेपालको माटोको समस्या पहिचान गरी दिगो भू-व्यवस्थापन प्रति जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- अनुसन्धान तथा अन्य सरकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गरी माटो व्यवस्थापन कार्यक्रम तथा सेवालाई व्यापक गर्ने ।
- कृषिमा आइरहेको विविधिकरण तथा व्यवसायीकरणको कारणले देशमा देखिएको माटोको समस्यालाई न्यूनिकरण गर्दै दिगो कृषि उत्पादनमा टेवा पुऱ्याउने ।

निर्देशनालय तथा यस अन्तरगत सञ्चालन हुने मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरु

- माटो विश्लेषण तथा मलखाद सिफारिश
- मलखाद विश्लेषण
- सूक्ष्मतत्त्व विश्लेषण
- जैविक मल उत्पादन, परीक्षण तथा प्रदर्शन
- विभिन्न बालीमा मलखाद प्रयोग अध्ययन
- माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार
- माटो शिविर सञ्चालन
- अनुसन्धानात्मक कार्यहरु
- सन्तुलित मलखाद प्रयोग अभियान
- क्षेत्रीय तथा जिल्ला स्तरीय माटो सेवा कार्यक्रम अनुगमन तथा समस्या अध्ययन

क्र. सं.	जिल्ला	खाद्य तत्व				
		नाईट्रोजन	फस्फोरस	पोटास	प्राङ्गारिक पदार्थ	पी.एच.
१	भापा	-	-	-	-	अम्लीय
२	सुनसरी	कम-मध्यम	कम-अधिक	मध्यम	धेरै कम - कम	अम्लीय
३	नुवाकोट	मध्यम	मध्यम	मध्यम-अधिक	मध्यम	अम्लीय
४	कञ्चनपुर	कम	मध्यम-अधिक	कम	कम	हलुका अम्लीय
५	बर्दिया	कम	कम	मध्यम	कम	तटस्थ-क्षारीय
६	कैलाली	कम	मध्यम	मध्यम	कम	तटस्थ-क्षारीय
७	पर्वत	मध्यम	मध्यम	मध्यम-अधिक	मध्यम	अम्लीय
८	बाँके	कम	कम-मध्यम	मध्यम	कम	तटस्थ
९	पर्सा	कम	मध्यम	कम	कम	हलुका अम्लीय-तटस्थ
१०	स्याङ्जा	मध्यम	कम-मध्यम	मध्यम	मध्यम	मम्लय
११	महोत्तरी	कम	कम	कम	कम	हलुका अम्लीय
१२	नवलपरासी	कम	कम	कम-मध्यम	कम	अम्लीय
१३	काभ्रे	कम-मध्यम	कम	मध्यम	कम-मध्यम	हलुका अम्लीय-तटस्थ
१४	चितवन	कम	कम	कम	कम	हलुका अम्लीय-तटस्थ
१५	ओखलढुंगा	मध्यम-अधिक	अधिक	मध्यम	मध्यम	अम्लीय
१६	सुर्खेत	मध्यम-अधिक	अधिक	अधिक	मध्यम	तटस्थ-अम्लीय
१७	भक्तपुर	-	-	-	-	तटस्थ - हल्का अम्लीय
१८	धार्दिङ	-	-	-	-	-
१९	गुल्मी	मध्यम-अधिक	अधिक	मध्यम	मध्यम	अम्लीय
२०	रूपन्देही	कम	कम	मध्यम-कम	कम	तटस्थ
२१	दोलखा	अत्याधिक	अत्याधिक	मध्यम	मध्यम	अम्लीय

माटो उर्वराशक्ति नक्सा किन र कसरी ?

माटो एउटा मुख्य प्राकृतिक श्रोत हो यसका विभिन्न गुणहरु हुन्छन् । जस्तै भौतिक गुण (वनावट, वुनौट, रंग), रसायनिक गुण (माटोको प्रतिक्रिया, नाइट्रोजन, फस्फोरस पोटासको उपलब्धता) र जैविक गुण (शुष्म जीवाणुको क्रियाकलाप) । यी गुण मध्ये यस प्रकारको माटोको उर्वराशक्ति नक्साबाट माटोको भौतिक र रसायनिक गुणको जानकारी लिन सकिन्छ । माटोको उर्वराशक्ति नक्सा बनाउँदा निम्न बुँदाहरुमा मध्यनजर राखिएको थियो ।

- माटो सर्वेक्षण र विभिन्न भू-वनावटको आधारमा माटोको नमूना संकलन गर्ने ।
- संकलन गरिएको माटोको नमूनाहरु विश्लेषण (माटोको पि.एच., नाइट्रोजन, फस्फोरस, पोटास, प्राङ्गारिक पदार्थ) गर्ने ।
- विश्लेषणको आधारमा मलखाद लगायत माटोको प्रतिक्रियाका नतिजाहरु नक्सामा परिणत गरी उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्ने ।
- जिल्लाको उर्वराशक्तिको आधारमा विभिन्न सिफारिश तथा उर्वराशक्ति व्यवस्थापनको लागि सुझाव दिने ।
- नक्सा प्रयोगको लागि सम्बन्धित जिल्लामा पठाउने ।
- उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएको जिल्लामा नक्सा प्रयोग सम्बन्धी अन्तरक्रिया गोष्ठी सञ्चालन गर्ने ।

रुपन्देही जिल्लाको परिचय

भगवान गौतम बुद्धको पावन जन्मस्थल लुम्बिनी र मावली गाउँ देवदह भएको पश्चिमाञ्चल विकासक्षेत्रको मुलद्वारका रुपमा रहेको रुपन्देही जिल्ला हो । नेपाल राज्यको भण्डै मध्य भागमा पर्ने यो जिल्लाको उत्तरी भेगमा पहाडी क्षेत्र र दक्षिणी भेगमा तराईका समथर फाँटहरु छन् । रुपन्देही जिल्ला नेपालको मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्रको एउटा तराई जिल्ला हो । नेपालको ५ विकास क्षेत्र मध्ये मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्रको तराई जिल्लामध्ये रुपन्देही पनि एक हो । प्राकृतिक स्रोतले भरिपूर्ण यो जिल्ला मनमोहकको लागि पनि नेपालको एउटा प्रमुख जिल्ला हो । लुम्बिनी अञ्चलमा पर्ने यस जिल्लाको पूर्वमा नवलपरासी जिल्ला, पश्चिममा कपिलवस्तु, उत्तरमा पाल्पा र दक्षिणमा छिमेकी राष्ट्र भारतको उत्तर प्रदेश पर्दछन् । यस जिल्लाको मुख्य कृषि उत्पादनमा धान, गहुँ, मकै र व्यवसायिक रुपमा तरकारी खेतीले अग्रस्थान राखेको छ ।

१. भू-अवस्थिति

अक्षांश	२७° २०' देखि ३७° ४७' २५" उत्तर
देशान्तर	८३° १२' १६" पूर्व
समुद्र सतहबाट उचाई	१०० मिटरदेखि १२१९ मिटर

२. भू-उपयोग (हेक्टरमा)

जिल्लाको कूल क्षेत्रफल	: १४१३६७ हेक्टर
क) खेती योग्य जमीन	८५११२
ख) वनजंगल क्षेत्रफल	३०४८४ हे.
ग) पहाड चट्टान	४१४ हे.
घ) आवास क्षेत्र	५९५३
ड) प्रति अन्य	: ८०५२
च) नदीनाला	: २४६० हे.
छ) गौचरण	८८८२

३. सिंचाईको अवस्था (खेत तथा पाखोबारी)

कूल जम्मा	: ५०५७१ हे.
क) वर्षभरी सिंचित	४४२३३ हेक्टर

ख) मौसमी सिंचित

६१०७ हेक्टर

ग) साना सिंचाई

२३१ हेक्टर

४. राजनीतिक भू-स्थिति

यस जिल्लामा २ वटा नगरपालिका, निर्वाचन क्षेत्र ५, इलाका १७ र गा.वि.स. ६९ वटा रहेका छन् ।

५. हावापानी

यस जिल्लामा गर्मीमा अति गर्मी र जाडोमा अति जाडो (सितलहर) हुने विषम खालको हावापानी छ भने वर्षभरिको औषत अधिकतम तापक्रम ३१.४ डिग्री से. र न्यूनतम १८.८ डिग्री से. सम्म रहन्छ भने वार्षिक वर्षा २१४३ मि.मि. सम्म हुन्छ । यसैगरी सापेक्षिक आद्रता ८०% सम्म रहन्छ ।

६. जनसंख्या विवरण

जम्मा जनसंख्या	:	७०२५२३
पुरुष		३५७४७४
महिला		३४५०४९
जनसंख्या वृद्धिदर		२.९७५

७. यातायात

हवाई र सडक यातायात यहाँका प्रमुख यातायात सुविधाहरु हुन् । हवाई यातायातमा गौतम बुद्ध विमानस्थल भैरहवाको महत्वपूर्ण केन्द्र हो । जिल्लाका ५९ गा.वि.स. मध्ये ५२ वटा गा.वि.स.हरुमा बाह्रै महिना मोटर बाटोको सुविधा छ । हालसम्म यस जिल्लामा अलकत्रे सडक ११४.८० कि.मी. ग्राभेल सडक, ३५७.८० कि.मी. कच्ची सडक, ५३५ कि.मी. नगरपालिका सडक ६६ कि.मी. जम्मा १०९२ कि.मी. सडक निर्माण भएको छ । बस, कार, टेम्पो, जिप, बैलगाडा, रिक्सा, साईकल, मोटर साइकल, ट्रक आदि यातायातका प्रमुख साधनहरु हुन् ।

द. बालीनालीको स्थिति

क) विभिन्न खाद्यान्न बालीले ढाकेको क्षेत्रफल

क्र.सं.	बालीको नाम	क्षेत्रफल हेक्टर	उत्पादन मे.टन.	उत्पादकत्व मे.ट./हे.
१	धान	७३२३२	२३२१७१	३.५८
२	मकै	२२६०	५६५०	२.५
३	गहुँ	३०५००	८८४५०	२.९
४	तेलहन	६३२५	४७४८	०.७५
५	दलहन	७५५०	६७६४	०.८९६
६	आलु	३२७५	५५२५८	१६.८७
७	उखु	३५२०	१८५०००	५२.५५
८	तरकारी	२३५५	४००३५	१७
९	फलफूल	१००२	७०१४	७
१०	माछा	५८३	१४६३	२.५०९

ख) विभिन्न तरकारी बालीले ढाकेको क्षेत्रफल

क्र.सं.	बालीको नाम	क्षेत्रफल (हे.)
१	काउली	४००
२	गोलभेडा	२८०
३	बन्दा	३१०
४	मुला	५५
५	पालुंगो	१५
६	प्याज	७०
७	रायो	१०
८	गाँजर	१५
९	रामतोरिया	३०
१०	फर्सी	२५
११	लौका	३५
१२	करेला	४०

क्र.सं.	बालीको नाम	क्षेत्रफल (हे.)
१३	भान्टा	४०
१४	घिरोला	३०
१५	कटहर	२५
१६	खुर्सानी	३५
१७	लसुन	२५
१८	चमसुर	१२
१९	सिमी	३५
२०	बोडी	३५
२१	परवल	२५
२२	काँक्रो	३५
२३	केराउ	४०
२४	अन्य	१४५
	कूल जम्मा	१७६८ हे.

ग) विभिन्न फलफूल बालीले ढाकेको क्षेत्रफल

क्र.सं.	बालीको नाम	क्षेत्रफल (हे.)
१	केरा	४२५
२	आँप	२८०
३	लिची	१६५
४	कागती	५०
५	मेवा	२७
६	रुख कटहर	२०
७	अन्य	३५
	कूल जम्मा	१००२

९. बाली प्रणाली

यस जिल्लाको भौगोलिक बनावट, कृषि जलवायुमा विभिन्नता, सिंचित एवं असिंचित क्षेत्रको विषमताको कारणले गर्दा कृषकहरूले अपनाई आइरहेको बाली प्रणाली तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

१. धान-गहुँ-मकै	८. धान-तोरी-मकै
२. धान-गहुँ-तरकारी	९. धान-मकै-मकै
३. धान-आलु-मकै	१०. धान-गहुँ-खाली
४. धान-आलु-तरकारी	११. धान-तोरी-खाली
५. धान-तरकारी-मकै	१२. धान-आलु-प्याज
६. धान-दलहन-तरकारी	१३. धान-गहुँ-तेलहन-खाली
७. धान-तोरी-तरकारी	१४. धान-तोरी-प्याज

श्रोत : १) वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्याङ्क पुस्तिका एक भलक, २०६२/६२, जि.कृ.वि.का. रुपन्देही

२) District Profile of Nepal, 2001.

सर्वेक्षण कार्यको प्रकृया

माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्दा स्थलगत भ्रमण गर्नुभन्दा पूर्व नै सर्वेक्षण सम्बन्धी पूर्व तयारी गर्नुपर्ने हुन्छ। यसको लागि विभिन्न किसिमका नक्साहरुको अध्ययन, रेखांकनहरु कार्यालयमै सम्पन्न गर्नुपर्ने हुन्छ। यसै अनुरूप रुपन्देही जिल्लाको डिजिटल र टोपो नक्साहरु प्रयोगमा ल्याइएको छ। कार्यालयमा काम गर्दा रुपन्देही जिल्लाको भू-धरातल, भू-प्रयोग, रुपन्देही जिल्लामा भएका नदी, बाटो र गा.वि.स.हरु छुट्याइएका डिजिटल नक्साहरुलाई प्रयोगमा ल्याई माटोका नमूना संकलन गर्नको लागि रेखांकन गरिएको थियो।

१) स्थलगत कार्य

सादा नक्सा र डिजिटल नक्सामा माटोको नमूना संकलन गर्न रेखांकन गरिदा खास गरि खेत पाखो छुट्याइएको क्षेत्रमा गै नमूना संकलन गर्ने कार्य स्थलगत रुपमा गरियो। माटोको नमूना संकलन गर्दा यस माटो व्यवस्थापन निर्देशनालयका प्राविधिक, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय रुपन्देहीका प्राविधिकहरुबाट माटोको नमूना संकलन कार्य सम्पन्न गरिएको थियो। माटोको नमूनाहरु संकलन गर्दा खेतीयोग्य जमिनबाट उपलब्ध तहको माटो (१५-२० से.मी.) बाट मात्र नमूनाहरु संकलन गरिएको थियो। नमूना संकलन गर्दै पोलीथिनको भोलाहरुमा नम्वर अंकित बनाई अभिलेख राखी माटो व्यवस्थापन निर्देशनालयको प्रयोगशालामा पुर्याइएको थियो।

२) प्रयोगशालामा कार्य

स्थलगत कार्यबाट प्राप्त भएका माटोका नमूनाहरु प्रयोगशालामा प्राप्त भएपछि प्रयोगशालामा परीक्षणको कार्य सुरु गरियो। माटोका नमूनाहरु स्थलगत रुपमा राखिएका अभिलेख अनुसार प्रयोगशालाको मुख्य किताबमा माटोका नमूनाहरु दर्ता गर्ने काम गरि माटोका नमूनाहरु राम्रोसँग छायामा सुकाइ काठका पिर्कामा माटो पिध्ने काम भयो। प्रयोगशालामा माटो परीक्षण गर्दा माटोमा भएको कूल नाइट्रोजन, विरुवाले प्राप्त गर्ने फस्फोरस, विरुवाले प्राप्त गर्ने पोटास, प्राङ्गारिक पदार्थ र माटोमा भएको अम्लीयपना र क्षारीयपनाहरु परीक्षण गर्नुपर्ने हुँदा माटोको परीक्षण पूर्व प्रयोगशालामा माटोको नमूना परीक्षणको लागि तयारी गरिएको थियो।

क) माटोको प्रतिक्रिया परीक्षण (pH)

माटोको अम्लीयपना क्षारीयपना परीक्षण गर्दा वरावर परिमाणमा माटोको नमूना र शुद्धपानीको घोल बनाई विभिन्न पि.एच.मान जस्तै ४ पि.एच., ७ पि.एच र ९ पि.एच भएका वफरबाट पि.एच. मेसिनलाई सही बनाई माटोको प्रतिक्रियाको परीक्षण गरिएको थियो ।

ख) माटोमा भएको प्राङ्गारिक पदार्थको परीक्षण (Organic Matter)

माटोमा भएको प्राङ्गारिक पदार्थ परीक्षण सुधार गरिएको Waley-Black Method तरिकाबाट गरिएको थियो ।

ग) जम्मा नाइट्रोजन परीक्षण (Nitrogen) :

माटोमा भएको जम्मा नाइट्रोजन प्रतिशतमा Kjeldhal Digestion तरिकाबाट परीक्षण गरिएको थियो ।

घ) विरुवालाई प्राप्त हुने फस्फोरस (Phosphorous) :

विरुवालाई प्राप्त हुने फस्फोरस सुधारिएको Olsen's Bicarbonet तरिकाबाट परीक्षण गरिएको थियो ।

ङ) विरुवालाई प्राप्त हुने पोटास (Potash) :

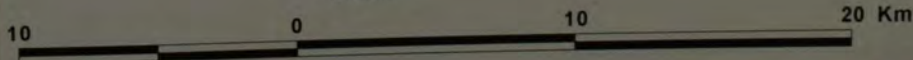
विरुवालाई प्राप्त हुने पोटास तटस्थ एमोनियम एसिटेटबाट निचोड निकाली Flame Photometer बाट निर्धारण गरिएको छ ।

रुपन्देही जिल्ला

माटो नमूना संकलित स्थानहरु

Scale

अभिलेख मिलान र नक्सा तयारी

स्थलगत भ्रमणमा जाँदा तयार गरिएको रेखांकन नक्साको आधारमा र स्थलगत रूपमा माटोका नमूनाहरू ल्याइएको ठाउँलाई नक्सामा अंकित गरि सोही अनुसार प्रयोगशालाबाट विभिन्न जाँचबाट आएको परिमाणलाई भू-सूचना प्रणालीबाट नक्सामा राखी माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गरिएको छ। माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्दा माटोको प्रतिक्रिया जम्मा नाइट्रोजन, विरुवालाई प्राप्त हुने फस्फोरस, विरुवालाई प्राप्त हुने पोटास र प्राङ्गारिक पदार्थ तलको टेबलमा देखाइए अनुसार निर्धारण गरिएको छ।

१) माटोको प्रतिक्रिया

सि.नं.	पि.एच.	प्रतिक्रिया
१	५.५ भन्दा कम	अम्लीय
२	५.५ देखि ६.५ सम्म	हल्का अम्लीय
३	६.५ देखि ७.५ सम्म	तटस्थ (करीब)
४	७.५ देखि ८.५ सम्म	हल्का क्षारिय
५	८.५ भन्दा बढी	क्षारिय

२) विरुवाको लागि आवश्यक पर्ने खाद्यतत्वको वर्गीकरण

सि. नं.	खाद्यतत्वको वर्गीकरण	प्राङ्गारिक पदार्थ प्रतिशत	जम्मा नाइट्रोजन प्रतिशत	प्राप्त हुने फस्फोरस के.जी./हेक्टर	प्राप्त हुने पोटास के.जी./हेक्टर
१	अति कम	१ भन्दा कम	०.०५ भन्दा कम	१० भन्दा कम	५५ भन्दा कम
२	कम	१ - २.५	०.०५ - ०.१	१० - ३०	५५ - ११०
३	मध्यम	२.५ - ५.०	०.१ - ०.२	३० - ५५	११० - २८०
४	अधिक	५ - १०	०.२ - ०.४	५५ - ११०	२८० - ५००
५	अत्याधिक	१० भन्दा माथि	०.४ भन्दा माथि	११० भन्दा धेरै	५०० भन्दा बढी

रुपन्देही जिल्लाको भू-बनावट

भौगोलिक स्थिति

रुपन्देहीलाई पहाड र तराईको मनोरम संगम भएको जिल्लाको रूपमा चिनिन्छ । उत्तरमा चुरे पर्वतको श्रृंखला चारकोशे भाडी र दक्षिणमा तराईको समथर भूमि तथा अनेकौ नदी नाला, अमूल्य वन जंगल र विभिन्न किसिमको जनावर भएको यस जिल्लालाई बनावटको दृष्टिकोणले ३ भागमा बाँड्न सकिन्छ ।

क) उत्तरी भागको चुरे डाँडा

पूर्व पश्चिम फैलिएर रहेको यो पहाड चुरे डाँडाको फेदीमा तिनाउ नदी बग्छ । यसको औषत उचाई समुन्द्रको सतहबाट लगभग १२१९ मिटर छ । यसै क्षेत्रमा यस जिल्लाको सबभन्दा धेरै उचाईमा रहेको स्थानहरु पर्दछन् ।

ख) मध्य भागको भावर प्रदेश

यस जिल्लाको चुरे पहाडको फेदीबाट विस्तार हुँदै भिरालो पर्दै दक्षिणतिर गएको भावर प्रदेश समुन्द्रको सतहबाट करीब १२५ मिटरसम्मको उचाईमा रहेको वनजंगलले ओगटेको पाइन्छ ।

ग) दक्षिणको समथर भूमि (तराई प्रदेश)

प्रदेशदेखि दक्षिण नेपाल-भारतको अन्तर्राष्ट्रिय सिमानासम्मको समथर भूमि तराई प्रदेश समुन्द्रको सतहबाट औषत उचाई १२५ मिटर, कम उचाई रहेको यो क्षेत्र भई उत्तरबाट दक्षिणतर्फ कलकलको संगीतमय ध्वनीमा विभिन्न नदीहरु प्रवाहित छन् ।

जग्गाको किसिमलाई अध्ययन गर्दा रुपन्देही जिल्लामा तपसिल बमोजिमका जग्गाका किसिम (Land System) छन् ।

- १) गहिरा तत्काल प्रवाहित माटोले बनेका जग्गा जसको १-२ डिग्री भिरालोपना छ ।
- २) केही भिरालो प्रवाहित फेन, टार जसको भिरालोपना १-५ डिग्रीसम्म छ ।
- ३) हल्का मात्रामा भिरालो प्रवाहित लेदो माटो जुन जग्गाको भिरालोपना ०-५ डिग्री छ ।

- ४) तत्काल प्रवाहित समथल जग्गा जुन जग्गा १ डिग्री भन्दा कम भिराला र दोमट माटो बढी मात्रामा पाइन्छ ।
- ५) माथिल्ला टार प्रवाहित लेदो जुन जग्गा १ डिग्री भन्दा कम भिराला जग्गा र दोमट माटो बढी पाइन्छ ।
- ६) धेरै काटिएका प्रवाहित लेदो माटो र फेन जुन जग्गाहरु ०-२० डिग्री भिराला छन् यी जग्गाहरु चुरे पर्वतमालाको फेदीमा अवस्थित छन् ।
- ७) समथल प्रवाहित लेदो माटो जुन जग्गा १-२ डिग्री भिराला छन् ।
- ८) होचा टार र प्रवाहित लेदो माटो जुन जग्गा १ डिग्री भन्दा कम भिराला छन् ।
- ९) मध्यमदेखि धेरै भिराला जग्गा
- १०) हालैका नदी र बालुवा, ढुङ्गा भएका जग्गा
- ११) भिरालादेखि धेरै भिराला जग्गाहरु
- १२) साना साना पहाडहरुले बनेका जग्गाहरु
- १३) साना साना डाँडा र प्रवाहित लेदो माटोले बनेको जग्गाहरु
- १४) हल्का भिराला जग्गाहरु

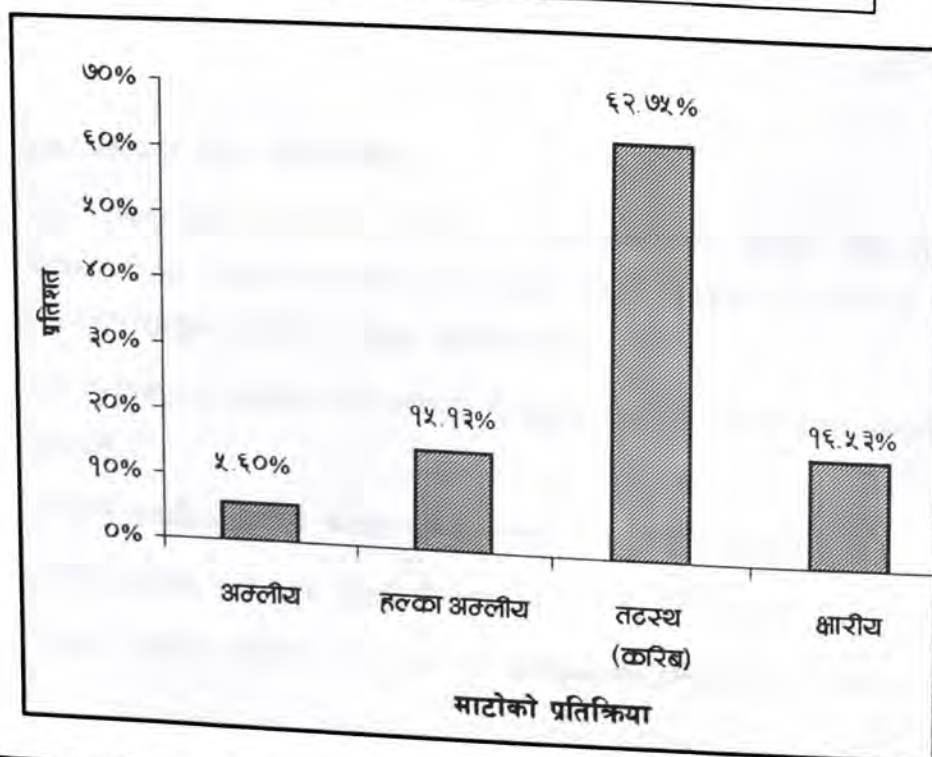

प्रयोगशालामा प्राप्त भएका माटोका नमूनाको परीक्षण परिणाम

रुपन्देही जिल्लाको नक्सामा अंकित माटोका नमूना संकलन गरी प्रयोगशालामा ल्याई सकेपछि माटोको प्रतिक्रिया, प्राङ्गारिक पदार्थ, नाइट्रोजन, फस्फोरस र पोट्यासको परीक्षण गरिएको थियो। माटोको परीक्षणको आधारमा वर्गीकरण गरी तलको तालिका र ग्राफमा परिणत गरिएको छ। जसमा रुपन्देही जिल्लामा माटोको प्रतिक्रिया समग्र रूपमा टटस्थ, नाइट्रोजनको स्थिति कम, प्राङ्गारिक पदार्थ कम, फस्फोरस कम देखि मध्यम र पोट्यासको स्थिति मध्यमदेखि कम देखिन्छ। नतिजा विस्तृत रूपमा तलको तालिका र ग्राफमा देखाइएको छ।

१) माटोको प्रतिक्रिया

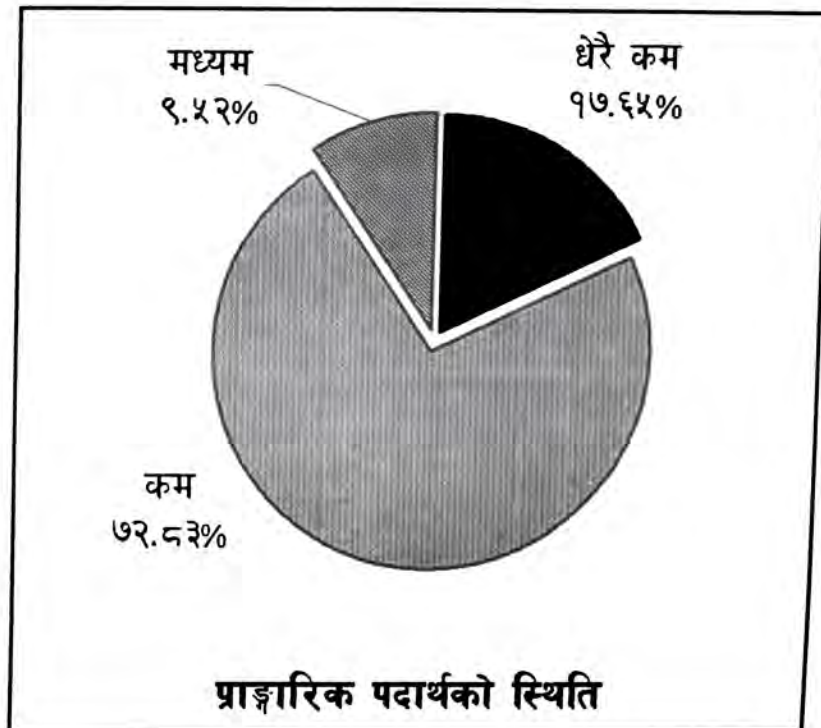
सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	अम्लीय	२०	७४९९
२	हल्का अम्लीय	५४	१७१८५
३	तटस्थ (करिब)	२२४	६०१४६
४	हल्का क्षारीय	५९	१८७५१
	जम्मा	३५७	१०३५८१

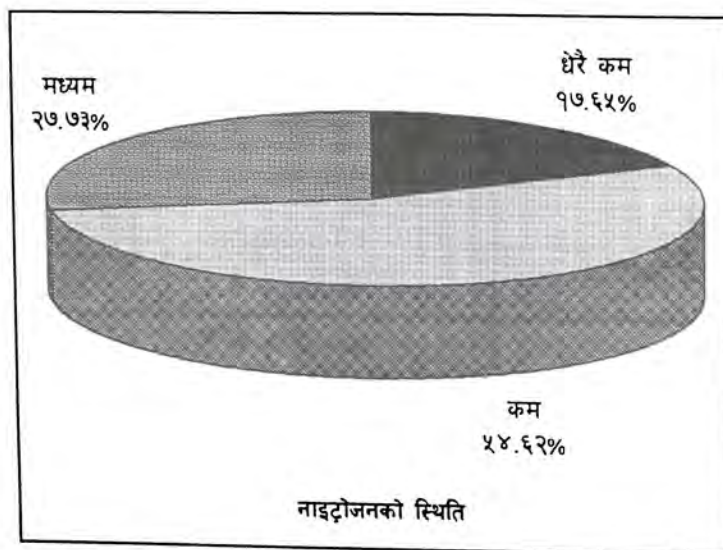
२) प्राङ्गारिक पदार्थ

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	मध्यम	३४	२५३९६
२	कम	२६०	५९५०७
३	धेरै कम	६३	१८६७८
	जम्मा	३५७	१०३५८१

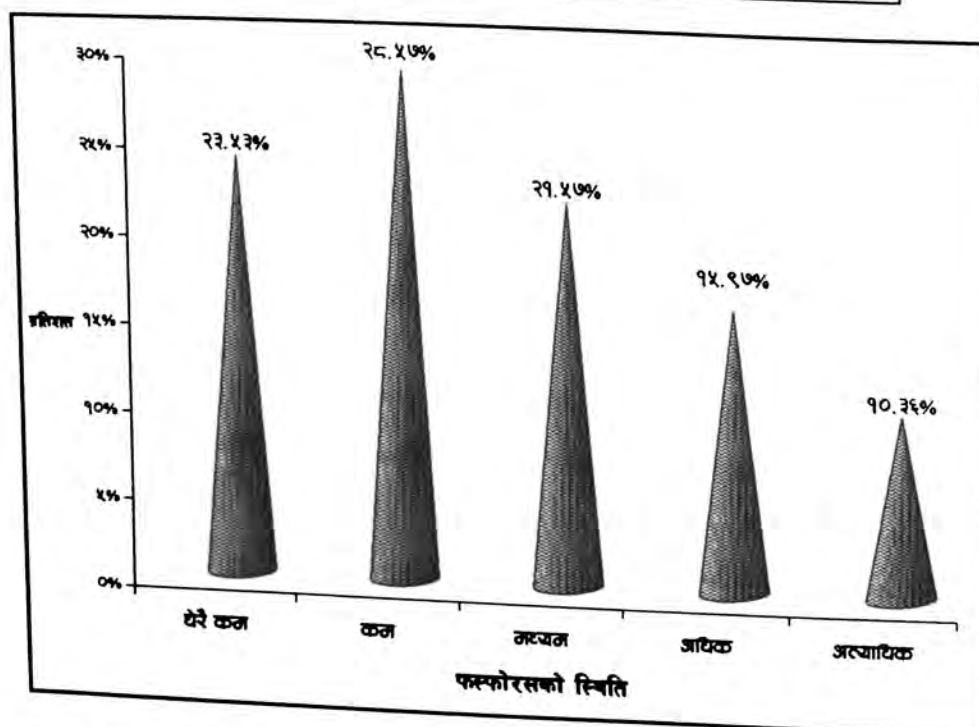
३) जम्मा नाइट्रोजन

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	मध्यम	९९	३९५०७
२	कम	१९५	४५२८५
३	धेरै कम	६३	१८७८९
	जम्मा	३५७	१०३५८१

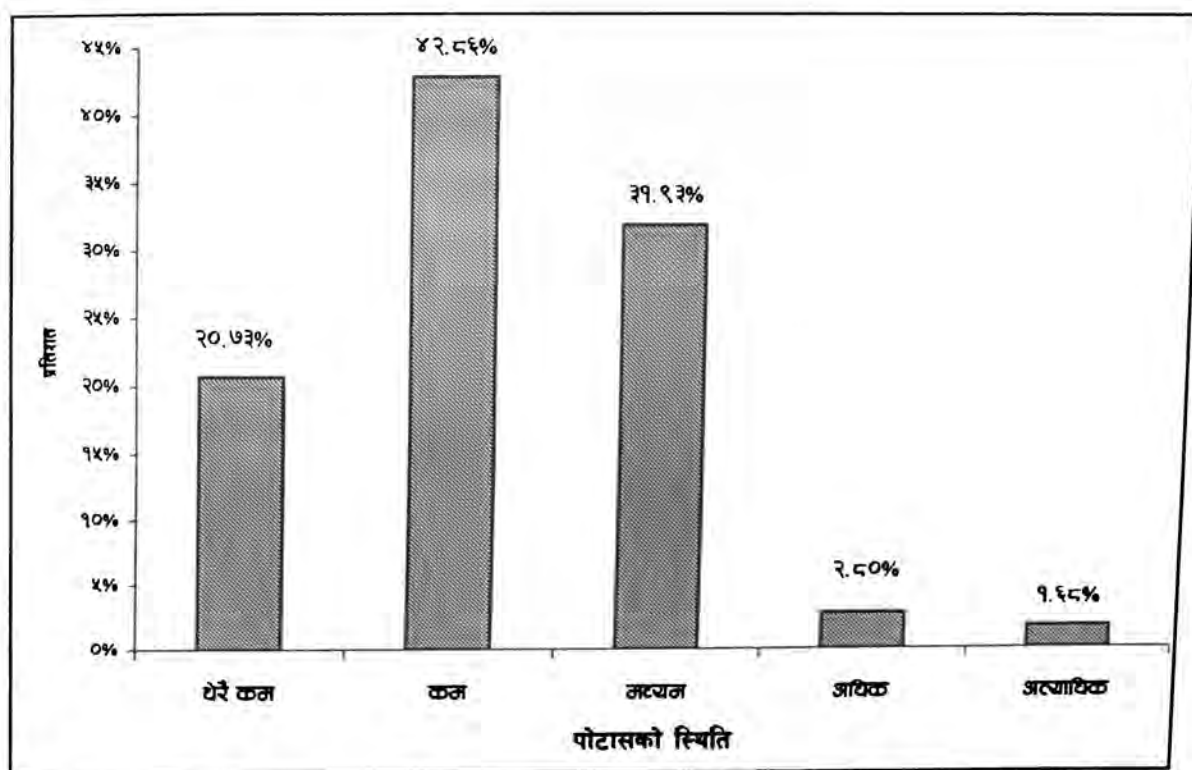
४) विरुवालाई प्राप्त हुने फस्फोरस

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	अत्यधिक	३७	११०४२
२	अधिक	५७	१३९२९
३	मध्यम	७७	१९९४२
४	कम	१०२	३०१२३
५	अति कम	८४	२८५४५
	जम्मा	३५७	१०३५८१

५) विरुवालाई प्राप्त हुने पोटास

सि. नं.	प्रतिक्रिया	नमूना संख्या	ढाकेको क्षेत्र (हे.)
१	अत्यधिक	६	१९८८
२	अधिक	१०	४१११
३	मध्यम	११४	३२९६६
४	कम	१५३	४४८१६
५	अति कम	७४	१९७००
	जम्मा	३५७	१०३५८१

माटोको उर्वराशक्ति व्यवस्थापनको लागि सिफारिश

१) माटोको प्रतिक्रिया

माटोको प्रतिक्रिया भन्नाले माटोमा अम्लीयपना क्षारीयपनाको स्थितिलाई जनाउँदछ । यसलाई हामी पि.एच.भन्ने गर्दछौं । माटो अम्लीय वा क्षारीय भएमा विरुवालाई उपलब्ध हुने खाद्य तत्वको उपलब्धतामा फरक पर्दछ । विरुवालाई आवश्यक पर्ने विभिन्न १३ वटा खाद्यतत्वहरू विभिन्न पि.एच.मानमा विभिन्न तरिकाले उपलब्ध हुने गर्दछन् । हामीले खेती गर्ने वालीहरू कुनै अम्लीय माटोमा र कुनै क्षारीय माटोमा राम्रो उत्पादन दिने खालका हुन्छन् । त्यसैले माटोको पि.एच.मान सहि राख्न लगाउने वाली अनुसार निर्भर रहन्छ । साधारणतया अम्लीय माटोमा हामीले प्रयोग गरेका केही खाद्यतत्वहरूको घुलनशिल बढी हुन्छ र विरुवालाई विष हुन जान्छ भने क्षारीय माटोमा हामीले प्रयोग गरेका केही खाद्य तत्वहरू अघुलनशिल हुन गई विरुवालाई उपलब्ध हुन सक्दैन । तसर्थ माटोको पि.एच सुधार गर्दा अम्लीय माटोमा कृषि चुनको प्रयोग गर्नु पर्दछ भने क्षारीय माटोमा हरियोमलको प्रयोगमा जोड दिनु पर्दछ तर कुन वाली लगाउने हो त्यसमा पनि ध्यान पुर्‍याउनु पर्दछ । विभिन्न पि.एच.मानमा विभिन्न खाद्यतत्वको उपलब्धता फरक फरक हुने हुँदा खेती गर्न पूर्व माटो जाँच गराउनुको साथै तलको टेबुलमा दिइएको पोषकतत्वको उपलब्धतामा पनि ध्यान दिनु पर्दछ ।

क) विरुवालाई विभिन्न पि.एच.मानमा हुने पोषकतत्वको उपलब्धता

पोषक तत्वहरू	पि.एच. मान	उपलब्धता
नाइट्रोजन	६.० देखि ८ सम्म	राम्रोसँग उपलब्ध हुन्छ ।
फस्फोरस	६.५ देखि ७.५ सम्म	"
पोटास	६.५ देखि माथि	"
सल्फर	६.० देखि माथि	"
क्याल्सियम	७.० देखि माथि	"
म्याग्नेसियम	७.० देखि माथि	"
आइरन	६.० देखि तल	"
म्याग्नीज	६.५ देखि तल	"
बोरन	७.५ देखि तल	"
बोरन	८.७ देखि माथि	"
कपर जिंक	७.५ देखि तल	"
मोलिब्डेनम	७.० देखि देखि	"

ख) विभिन्न पि.एच.मानमा राम्रो उत्पादन हुने वालीहरूको विवरण :

सि.नं	बाली	पि.एच.मान	सि.नं	बाली	पि.एच. मान
१	कुरिलो	५.२ देखि ७.०	१८	आँप	५.५ देखि ७.०
२	केरा	६.० ,, ७.५	१९	प्याज	५.५ ,, ६.५
३	जौ	६.५ ,, ८.५	२०	केराउ	६.० ,, ७.५
४	कोदो	५.२ ,, ७.०	२१	भुँइकटहर	५.० ,, ६.५
५	वन्दा	६.० ,, ७.०	२२	आलु	४.८ ,, ६.५
६	अमिलो फलफूल	५.५ ,, ६.५	२३	मुला	६.५ ,, ७.५
७	नरिवल	६.० ,, ७.५	२४	तोरी	६.० ,, ६.५
८	कफी	४.५ ,, ७.०	२५	धान	५.० ,, ६.५
९	काउली	६.५ ,, ७.५	२६	भटमास	६.० ,, ७.०
१०	धनिया	६.० ,, ७.०	२७	तरुल	६.० ,, ८.०
११	कपास	५.० ,, ६.०	२८	सूर्यमुखी	६.० ,, ७.५
१२	वोडी	५.० ,, ६.५	२९	सखरखण्ड	५.८ ,, ६.०
१३	फर्सि	६.० ,, ७.३	३०	चिया	४.० ,, ५.५
१४	लसुन	६.५ ,, ७.५	३१	सुर्ति	५.५,, ७.५
१५	वदाम	५.३ ,, ६.६	३२	टमाटर	५.५ ,, ७.०
१६	सनै	६.० ,, ७.९	३३	गहुँ	५.५ ,, ७.५
१७	मकै	५.५ ,, ७.५	३४	अदुवा	६.८ ,, ७.०

रुपन्देही जिल्लाको माटाको नमूनाहरू परीक्षण गर्दा धेरैजसो जग्गाको माटो तटस्थ अथवा राम्रो अवस्थामा पि.एच.को स्थिति देखिन्छ । केही मात्रामा क्षारीय र केही मात्रामा मात्र अम्लीय माटो पाइएको छ । क्षारीय माटो सुधार गर्न हरियोमलको प्रयोगमा बढि मात्रामा जोड दिनु पर्दछ यसका अलवा प्राङ्गारिक मल पनि प्रशस्त मात्रामा प्रयोग गर्नु पर्दछ । अम्लीय माटो पनि सुधार गर्न प्राङ्गारिक मल बढि मात्रामा प्रयोग गर्नुको साथै कृषि चुन पनि यसैमा सिफारिस गरिएको आधारमा प्रयोग गरेमा अम्लीय माटो सुधार गर्न सकिन्छ ।

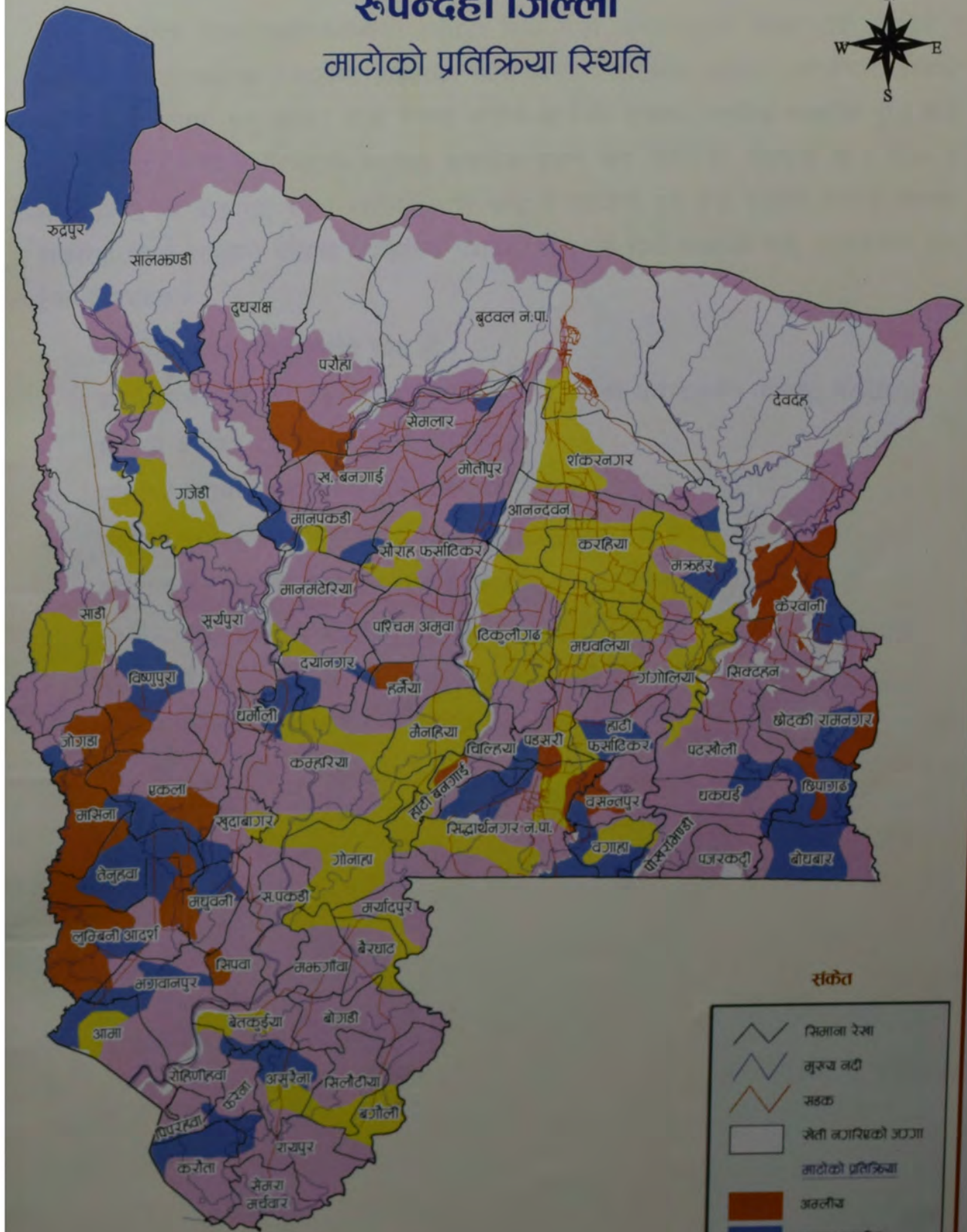
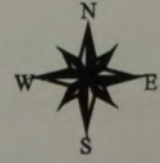
विभिन्न पि.एच. मानमा कृषि चुनको प्रयोग तलको टेबुलमा दिइएको छ ।

पि.एच.	कृषि चुन सिफारिश के.जी प्रति रोपनी					
	पहाड			तराइ		
	बलौटे दोमट	दोमट	चिम्टे दोमट	बलौटे दोमट	दोमट	चिम्टे दोमट
६.५	१५	२०	२४	८	१४	२२
६.३	२९	४०	४८	१५	२४	४४
६.२	४३	६०	७२	२३	३४	६४
६.१	५८	७८	९८	३०	४४	८६
६.०	७१	९२	१२०	३८	५२	१०६
५.९	८५	११०	१४६	४५	६२	१२८
५.८	९७	१२८	१६६	५२	७२	१४६
५.७	१०८	१४२	१८८	५८	८२	१६६
५.६	११९	१५८	२०८	६४	९०	१८४
५.५	१३०	१७०	२३०	७०	१००	२००
५.४	१४०	१८८	२५२	७६	११०	२२०
५.३	१५०	२०४	२७४	८१	११८	२३८
५.२	१६०	२१८	२९४	८६	१२६	२५४
५.१	१६९	२२८	३१४	९१	१३६	२७०
५.०	१७६	२४०	३३४	९६	१४२	२८६
४.९	१८४	२५२	३५४	१०१	१५०	३०२
४.८	१९१	२६२	३७४	१०६	१५८	३१६
४.७	१९९	२७२	३९०	१११	१६६	३३०
४.६	२०५	२८०	४०६	११५	१७४	३४०
४.५	२१०	२९०	४२०	१२०	१८०	३५०

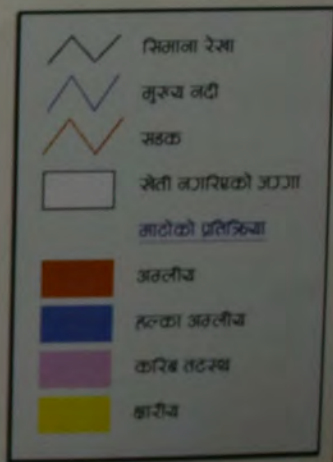

रूपन्देही जिल्ला

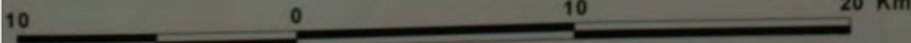
माटोको प्रतिक्रिया स्थिति

संकेत

Scale

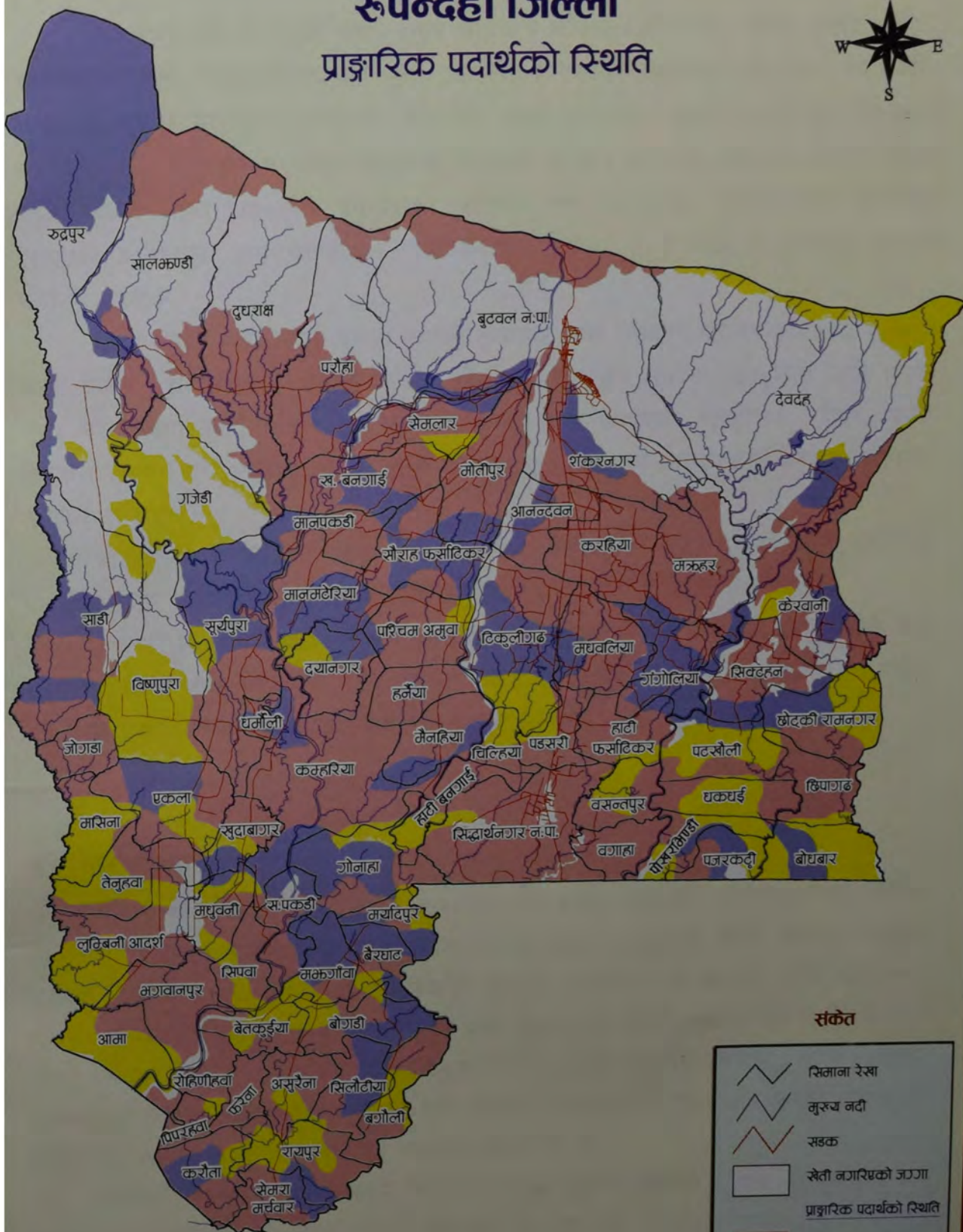

२) प्राङ्गारिक पदार्थ

प्राङ्गारिक पदार्थ बाली विरुवाको लागि र दिगो माटो व्यवस्थापनको लागि अति उपयोगी र अति आवश्यक मानिन्छ। माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थ जस्तै : गोठेमल, कम्पोष्ट, हरियोमल आदिको प्रयोग बढि मात्रामा गर्नु पर्दछ। हाम्रो देशमा माटोले खोजेको मात्रामा प्राङ्गारिक पदार्थको पूर्ति निकै कम देखिन्छ। रुपन्देही जिल्लाको माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थ कम स्थितिमा देखिएको छ। माथि नै भनिएको छ की प्राङ्गारिक पदार्थ माटोको लागि अति नै उपयोगी हुने हुँदा माटोमा प्रशस्त मात्रामा प्राङ्गारिक पदार्थ राख्नुपर्ने देखिन्छ। प्राङ्गारिक पदार्थले माटोलाई दिगो राख्नुको साथै उत्पादनमा पनि टेवा पुऱ्याउँदछ।

- प्राङ्गारिक पदार्थ नाइट्रोजनको स्रोत हो।
- प्राङ्गारिक पदार्थले विरुवाको आवश्यक पर्ने सबै किसिमका खाद्यतत्वहरु उपलब्ध गराउँदछ।
- माटोको बनावट र बुनौटमा सुधार ल्याउँदछ।
- प्राङ्गारिक पदार्थले पानी धारण गर्ने शक्ति बढाउँदछ।
- माटोमा सुक्ष्म जैविक क्रियाकलाप (Microbial Activities) बढाउँदछ।
- खाद्यतत्वलाई सुरक्षित राख्दछ र भू-क्षय (Soil Erosion) हुनबाट बचाउँदछ।
- अम्लीय तथा क्षारीय माटोलाई सुधार गर्दछ।
- माटोका कणहरु जोड्ने काममा Cementing Agent को रूपमा सहयोग गर्दछ।
- माटोको उर्वराशक्तिलाई सधैं दिगो राख्दछ।

संकेत

	समाना रेखा
	मुख्य नदी
	सडक
	खेती नगरिष्ठको जग्गा
	<u>प्राङ्गारिक पदार्थको स्थिति</u>
	कम
	मध्यम
	धेरै कम

Scale

10

0

10

20 Km

३) नाइट्रोजन

नाइट्रोजन तत्व विरुवाको लागि प्रमुख खाद्यतत्व भनिन्छ । हरितकण, एमिनो एसिड, प्रोटीन, प्रोटोप्लाज्म आदि नाइट्रोजनका अंश हुन् । नाइट्रोजन तत्वको विरुवामा हरियोपना ल्याउँदछ । विरुवाको विकास गराउँदछ । विरुवामा प्रोटीनको मात्रा बढाउँदछ । कार्वन जम्मा हुने प्रक्रियालाई नियन्त्रण गर्दछ । प्रकाश संश्लेषण क्रियालाई नियन्त्रण गर्दछ । वनस्पति वृद्धिलाई तिब्रता दिनुको साथै कोषको आकारलाई ठूलो बनाउँदछ । पानीको भाग बढाउँदछ । क्याल्सियमको मात्रालाई विरुवाको कोशिकामा कम गराउँदछ । बीउ बनाउने काममा मद्दत गर्दछ र वालीको गुणस्तर बनाउने गर्दछ ।

नाइट्रोजनको कमी भएमा पुराना पातको टुप्पाबाट मध्य नसातिर पहेंलोपना बढ्दछ । विरुवा बढ्न सक्दैन । साधारणतया पातहरु फिक्का पहेंलोपना देखिन्छ । माटोमा नाइट्रोजन कमी हुनुका मुख्य कारणहरुमा माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थको कमी, माटोमा भएको नाइट्रोजन चुहिएर, उडेर, विरुवाले उपयोग गरेर, माटोमा नाइट्रोजन स्थिरिकरण हुनु, विरुवाको आवश्यकता अनुरूप नाइट्रोजन नथपिनु आदि हुन ।

नाइट्रोजन तत्वका स्रोतहरुमा प्राङ्गारिक मल, रसायनिक मल, वर्षाको पानी, माटोको प्राङ्गारिक पदार्थ जीवाणुबाट स्थिरिकरण आदि प्रमुख हुन् ।

रुपन्देही जिल्लाको माटो परीक्षण पश्चात नाइट्रोजनको स्थिति प्राङ्गारिक पदार्थ जस्तै कम देखिन्छ । यसको लागि सिफारिस गरिए अनुसार नाइट्रोजन तत्वको मात्रा १००% नै माटोमा प्रयोग गर्नु पर्दछ । यसको लागि प्राङ्गारिक पदार्थ पनि प्रशस्त मात्रामा प्रयोग गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४) फस्फोरस

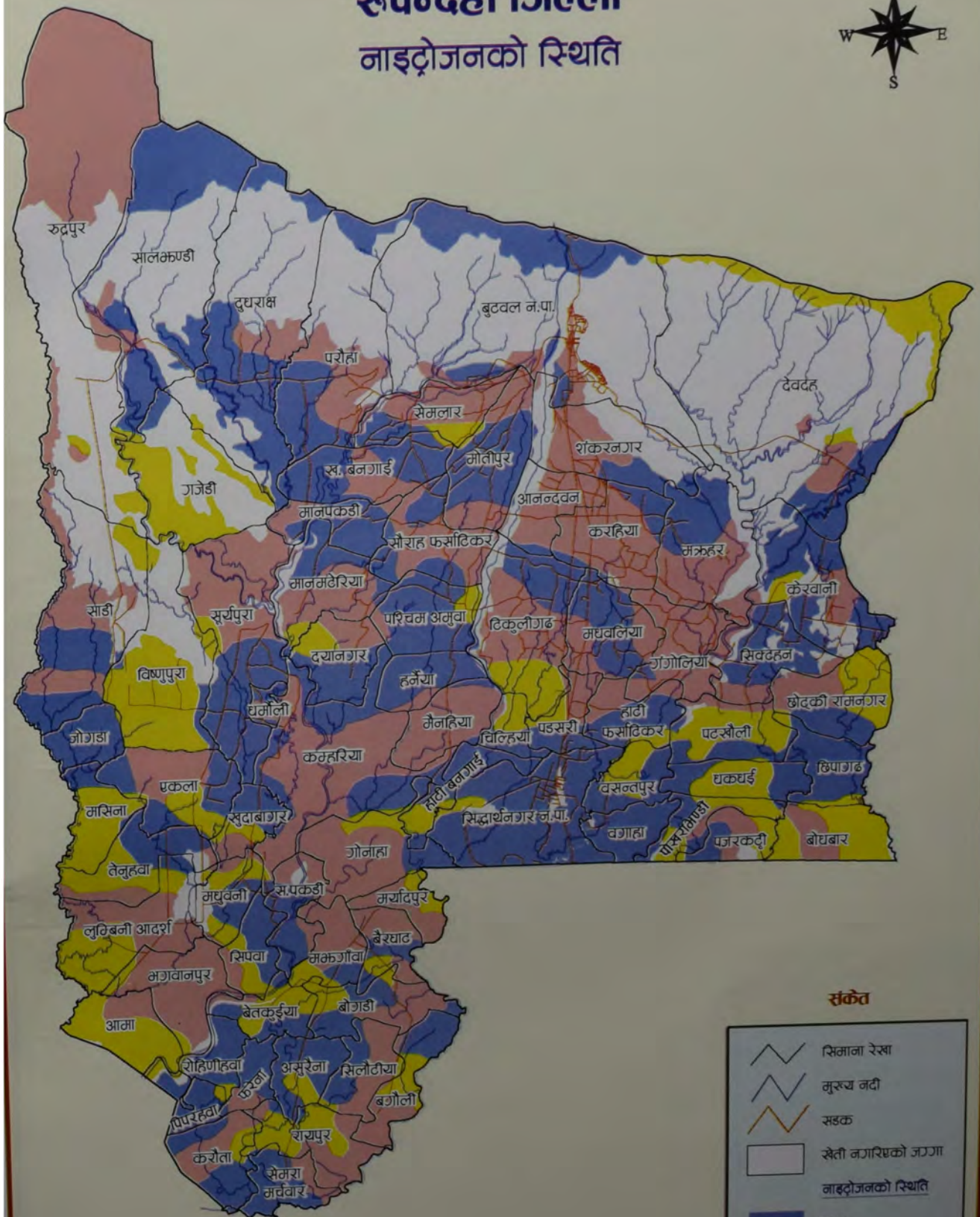
फस्फोरस बाली विरुवाको लागि आवश्यक पर्ने प्रमुख तत्व हो । फस्फोरस सबै जीवित कोषिकामा पाइन्छ । फस्फोरसको मुख्य काम जराको विकास, समयमै बाली पकाउने दलहन बालीमा गिर्खा बनाउने, पात, दाना र विरुवाको गुणस्तर बढाउने आदि कामको लागि फस्फोरस तत्वको आवश्यकता पर्दछ । यदि फस्फोरसको कमी हुन गएमा बोट-बिरुवाका पातमा वैजनी रंग देखिनु, जराको विकास रोकिनु, बालीको विकास रोकिनु, बाली समयमा नपाक्नु, बीउ र दाना गुणस्तरयुक्त पोटिला नहुनु जस्ता लक्षणहरु देखा पर्दछन् । फस्फोरसको मुख्य स्रोत भनेको एप्पेटाइट खनिज हो । अन्य स्रोतमा रसायनिक एवं प्राङ्गारिक मलहरु नै हो ।

रुपन्देही जिल्लामा फस्फोरसको स्थिति कमदेखि मध्यम देखिन्छ । अन्य तत्वहरु भन्दा फस्फोरसको स्थितिमा केही सुधार जस्तो देखिएको छ । तर पनि माटोबाट राम्रो उत्पादन लिन फस्फोरसयुक्त मलखादहरु बालीमा सिफारिशको आधारमा प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

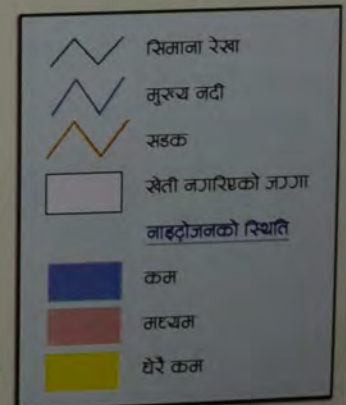

रुपन्देही जिल्ला

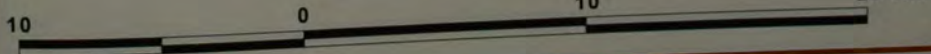
नाइट्रोजनको स्थिति

संकेत

Scale

५) पोटास

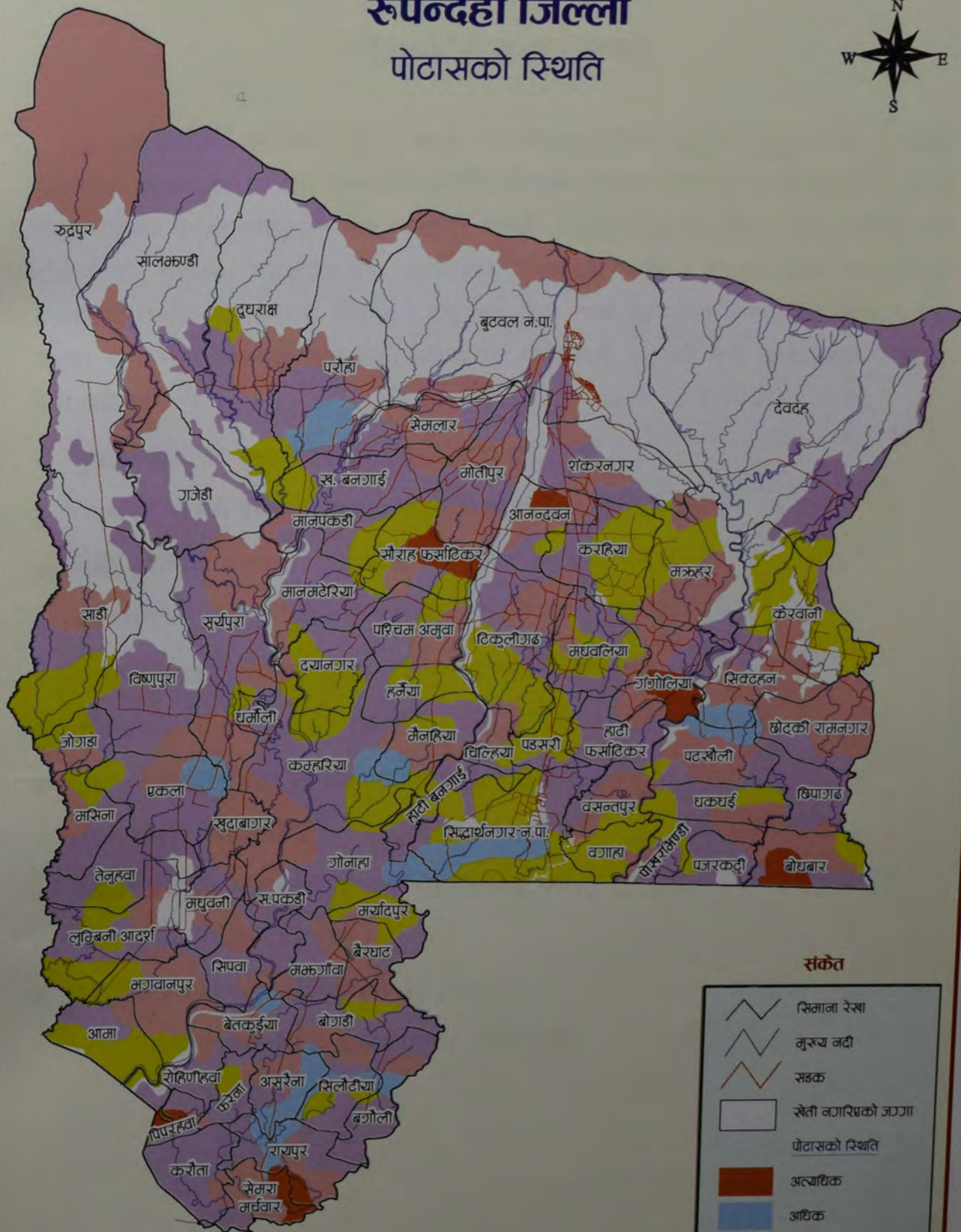
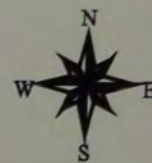
पोटास तत्व पनि बाली विरुवालाई आवश्यक पर्ने प्रमुख तत्व मध्ये एक हो । पोटासले विरुवामा प्रोटीन संश्लेषणको लागि पेप्टाइड बोण्डको निर्माण गर्छ र प्रकाश संश्लेषणमा सहयोग पुऱ्याउँछ साथै यसले माड तथा चिनी बनाउन र परिवहन गर्न, रोगकीराको आक्रमण रोक्न, दानालाई पोटिलो पार्ने, जाडो तथा अन्य अवरोधकहरूलाई सहन सक्ने क्षमता बढाउन सहयोग गर्दछ । पोटास तत्वले विरुवाको शारीरिक निर्माणमा गहन भूमिका खेल्दछ । माटोमा पोटास तत्वको कमी भएमा कार्वाहाइड्रेड, न्यूक्लिक एसिड र प्रोटीनको मात्रमा गिरावट आउँदछ । डाँठ, काण्डहरू कमजोर भएर जान्छन् । रोगकीराको आक्रमण बढ्दछ । विरुवा बढ्न सक्दैन । विरुवाका हाँगाका अन्तर गाँठा छोटिन्छन् । विरुवा ढल्दछ । विरुवाका दाना चाउरिने जस्ता लक्षण देखा पर्दछन् । पोटासको मुख्य श्रोत भनेको विनियम योग्य पोटास हो । यसको अलावा विरुवाको अवशेष, प्राङ्गारिक मल, रसायनिक मल आदि हुन् ।

रुपन्देही जिल्लामा पोटासको स्थिति कमदेखि मध्यम देखिन्छ । हाम्रो देशको माटोमा पोटासको मात्रा बढी भएता पनि कृषकहरूले माटोमा पोटासयुक्त मल कमै प्रयोग गर्ने हुँदा प्रत्येक वर्ष माटोमा पोटास तत्वको कमी हुँदै गएको छ । तसर्थ अन्य मलहरू जस्तै माटोमा पोटासयुक्त मलहरू प्रयोग गरेमा चाहे जस्तो उत्पादन लिन सकिन्छ भने माटोको उर्वराशक्ति स्थिति पनि बिग्रन पाउँदैन ।

रुपन्देही जिल्ला

पोटासको स्थिति

Scale

10 0 10 20 Km

सिफारिश तथा सुझाव

अतः माटोको उर्वराशक्ति नक्सा तयार गर्न परीक्षण गरिएका माटोको नमूनाहरूको नतिजाका आधारमा समग्ररूपमा रुपन्देही जिल्लाको माटोको पि.एच. टटस्थ, माटोमा भएको प्राङ्गारिक पदार्थ कम, माटोमा भएको नाइट्रोजन कम, माटोमा भएको फस्फोरस मध्यम देखि कम र पोटास कम देखि मध्यम देखिन्छ। यसकारण पनि रुपन्देहीको पि.एच.को स्थिति र पोटाश बाहेक अन्य पोषक तत्वहरूको स्थिति सन्तोषजनक देखिदैन। माटोलाई दिगो राख्न सिफारिश मलखादको प्रयोग बाहेक तलका कुराहरूलाई ध्यानमा राखी खेतीपाती गरेमा माटो दिगो रहनुको साथै चाहे जस्तो उत्पादन लिन सकिन्छ।

- माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थको प्रयोग प्रशस्त मात्रा गर्ने।
- रसायनिक मलको प्रयोग जथाभावी नगरी सिफारिश अनुसार मात्र गर्ने।
- बाली प्रणालीमा सुधारको लागि कोशे बालीहरूको पनि खेती गर्ने।
- माटो बग्नबाट बचाउन भूक्षयको रोकथाम गर्ने।
- कम्पोष्ट बनाउने तरिकामा सुधार गरी गुणस्तरयुक्त कम्पोष्ट प्रयोग गर्ने।
- अम्लीय तथा क्षारीय माटोको सुधार गर्ने।
- भिराला जग्गाबाट माटो बग्न नदिन गहरा बनाइ खेती गर्ने।
- हरियो मलको प्रयोग गर्ने।
- माटोको एकीकृत व्यवस्थापन अनुसार खेती प्रणाली गर्ने।
- वन संरक्षणमा विशेष ध्यान दिने।
- कृषि वनको अवधारणालाई प्रयोगमा ल्याउने।
- एकीकृत माटो व्यवस्थापनको अवधारणालाई पालना गर्ने।

सन्दर्भ र सामाग्री

- १) एकीकृत खाद्यतत्त्व व्यवस्थापन कार्य पुस्तिका (माटो परीक्षण तथा सेवा शाखा, हरिहरभवन, ललितपुर)
- २) वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्याङ्क पुस्तिका (जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, रुपन्देही)
- ३) LRMP, Land Utilization Reports, 1986.
- ४) Jaishy SN, SN Mandal, T. Fujimoto, TB Karki, KH Maskey (1999), Study Report on Organic Manure & Micronutrients.
- ५) ITC Syllabus Soil Survey Methodology, K5, G.W.W. Elbersen, 1991.
- ६) गुल्मी जिल्लाको उर्वराशक्ति नक्सा ।
- ७) Nature and Properting of Soil, N.C. Brady
- ८) Soil Survey course, Physiography and soil, J.A Zinck
- ९) Introduction to Soil and soil Fertility, T.B. Khatri Chhetri

रुपन्देही जिल्लाको माटो परीक्षण नतिजा

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
१	१६१	इश्वर दयाल पाण्डे	सिद्धार्थनगर-१०	भिरालो	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
२	१६२	चन्द्रशेखर पाण्डे	सिद्धार्थनगर-१०	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
३	१६३	लक्ष्मी कार्की	सिद्धार्थनगर-९	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
४	१६४	जयन्ती कार्की	सिद्धार्थनगर-८	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	मध्यम	धेरै कम
५	१६५	रश्मी कार्की	सिद्धार्थनगर-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	अधिक
६	१६६	रमाशंकर मिश्र	हा. वनगाई-८	खेत	क्षारीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
७	१६७	पुष्पा	हा. वनगाई-७	पाखो	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
८	१६८	नाथु थारु	हा. वनगाई-५	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
९	१६९	हिरमान यादव	हा. वनगाई-५	पाखो	अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	कम
१०	१७०	रुमिनी चौधरी	गोनाहा-७	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	अधिक
११	१७१	राजेन्द्र सिंह	गोनाहा-१	खेत	क्षारीय	कम	मध्यम	धेरै कम	कम
१२	१७२	सिता चौधरी	गोनाहा-७	पाखो	क्षारीय	कम	मध्यम	धेरै कम	कम
१३	१७३	श्रीराम बरई	गोनाहा-२	पाखो	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	कम
१४	१७४	मुकुन्देर बरई	गोनाहा-२	पाखो	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
१५	१७५	पार्वती यादव	वसन्तपुर-७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
१६	१७६	अशर्फी लोहार	वसन्तपुर-५	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
१७	१७७	उदयराज चाई	वसन्तपुर-६	पाखो	अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	धेरै कम
१८	१७८	गोरखनाथ चौधरी	वसन्तपुर-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	धेरै कम
१९	१७९	गणेश कुमाई	वसन्तपुर-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
२०	१८०	मोहमद	बगाहा-२	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
२१	१८१	सलिम अहमद खान	बगाहा-१	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
२२	१८२	महबुब अहमद	बगाहा-१	खेत	क्षारीय	कम	कम	कम	धेरै कम
२३	१८३	प्रेमनारायण चौधरी	बगाहा-२	खेत	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
२४	१८४	नुरुल हुदा खान	बगाहा-३	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
२५	१८५	प्रतिमा चौधरी	पडसरी-६	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
२६	१८६	नारायण राज माझी	पडसरी-१	पाखो	अम्लीय	कम	कम	अत्यधिक	कम
२७	१८७	कर्णध्वज मल्ल	पडसरी-३	खेत	क्षारीय	कम	कम	अधिक	धेरै कम
२८	१८८	चन्द्रावती रायमाझी	पडसरी-१	खेत	क्षारीय	कम	मध्यम	अधिक	धेरै कम
२९	१८९	कपिल केवट	पडसरी-२	पाखो	क्षारीय	कम	कम	कम	कम
३०	१९०	बद्री चौधरी	मैनहिया-२	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	अधिक

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
३१	१९१	राजु केवट	मैनहिया-३	खेत	क्षारीय	कम	मध्यम	कम	मध्यम
३२	१९२	दामोदर चौधरी	मैनहिया-२	खेत	क्षारीय	कम	मध्यम	धेरै कम	धेरै कम
३३	१९३	तेजनारायण चौधरी	मैनहिया-४	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	कम	कम
३४	१९४	श्याम चौधरी	मैनहिया-२	खेत	क्षारीय	कम	मध्यम	धेरै कम	मध्यम
३५	१९५	थानेश्वर भण्डारी	शंकरनगर-८	खेत	क्षारीय	कम	मध्यम	मध्यम	कम
३६	१९६	नारायण चापागाई	शंकरनगर-३	पाखो	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	कम	मध्यम
३७	१९७	पारस ढकाल	शंकरनगर-४	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	मध्यम	कम
३८	१९८	घनश्याम पाण्डे	शंकरनगर-१	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
३९	१९९	राजु न्यौपाने	शंकरनगर-७	पाखो	क्षारीय	कम	कम	कम	कम
४०	२००	गणेश पाठक	आनन्दवन-५	पाखो	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
४१	२०१	बाबुराम सुवेदी	आनन्दवन-८	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	कम	धेरै कम
४२	२०२	शिवलाल सुवेदी	आनन्दवन-९	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
४३	२०३	माया लामिछाने	आनन्दवन-३	पाखो	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अत्यधिक	अत्यधिक
४४	२०४	प्रेमनिधि नेपाल	आनन्दवन-८	पाखो	क्षारीय	कम	मध्यम	मध्यम	कम
४५	२०५	शान्ता पन्थ	मक्रहर-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
४६	२०६	देवीशरा गुरुङ्ग	मक्रहर-६	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
४७	२०७	विन्दु थारु	टिकुलीगढ-५	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	कम
४८	२०८	विजय गुरुङ्ग	टिकुलीगढ-४	खेत	क्षारीय	कम	कम	कम	धेरै कम
४९	२०९	रामदुलार थारु	मक्रहर -४	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
५०	२१०	गीता गैरे	मक्रहर -५	पाखो	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	कम	मध्यम
५१	२११	तारा चौधरी	मक्रहर -९	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
५२	२१२	रोमबहादुर पौड्याल	करहिया-४	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	धेरै कम
५३	२१३	इन्दिरा बस्याल	करहिया-९	खेत	क्षारीय	कम	मध्यम	धेरै कम	धेरै कम
५४	२१४	हरिप्रसाद जवाली	करहिया-८	पाखो	क्षारीय	कम	मध्यम	अधिक	कम
५५	२१५	अमृत पंगेनी	करहिया-६	खेत	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
५६	२१६	सेवाकेन्द्र	करहिया -४	पाखो	हल्का अम्लीय	मध्यम	मध्यम	अधिक	मध्यम
५७	२१७	दुर्गाबहादुर	टिकुलीगढ-५	खेत	क्षारीय	कम	कम	कम	कम
५८	२१८	प्रेम न्यौपाने	टिकुलीगढ-७	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	धेरै कम
५९	२१९	बलबहादुर	टिकुलीगढ-६	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	कम
६०	२२०	शम्भोर सिंह राना	गंगोलिया-१	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
६१	२२१	ईश्वर पाण्डे	गंगोलिया-३	पाखो	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
६२	२२२	बिचु चौधरी	गंगोलिया-६	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	मध्यम
६३	२२३	उमा बस्याल	गंगोलिया-४	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अत्यधिक	अत्यधिक
६४	२२४	जगदीश चौधरी	गंगोलिया-३	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	मध्यम
६५	२२५	हिरादेवी पौडेल	मधवलिया-२	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
६६	२२६	जीवनलाल बस्याल	मधवलिया-९	पाखो	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
६७	२२७	पिताम्बर चापागाई	मधवलिया-७	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	धेरै कम
६८	२२८	पिताम्बर	मधवलिया-५	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
६९	२२९	बिनु चौधरी	मधवलिया-८	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
७०	२३०	सरीता भुसाल	मधवलिया-८	खेत	क्षारीय	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	धेरै कम
७१	२३१	मानबहादुर थापा	मधवलिया-७	खेत	क्षारीय	कम	कम	कम	कम
७२	२३२	बुद्धिमान चौधरी	हा.फर्साटिकर-९	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	कम
७३	२३३	नाथु चौधरी	हा.फर्साटिकर-८	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	कम
७४	२३४	गीता चौधरी	हा.फर्साटिकर-१	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
७५	२३५	गौतम सुनार	चिल्हिया-९	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	मध्यम
७६	२३६	चुलाही यादव	चिल्हिया-४	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
७७	२३७	स्वामिनाथ कुर्मी	चिल्हिया-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
७८	२३८	विक्रम बिक	चिल्हिया-३	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
७९	२३९	बसिउल्ला	लुम्बिनी-१	पाखो	अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	धेरै कम
८०	२४०	निवाज अहमद	लुम्बिनी-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
८१	२४१	देहे थारु	मक्रहर-४	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अधिक	मध्यम
८२	२४२	सुब्बा यादव	खुदावागर-१	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
८३	२४३	शंखराम यादव	खुदावागर-९	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
८४	२४४	अब्दुल्ला	खुदावागर-५	खेत	क्षारीय	कम	कम	मध्यम	मध्यम
८५	२४५	ब्रिमोहन लोहार	खुदावागर-५	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	मध्यम
८६	२४६	राजकुमार सुनार	खुदावागर-४	खेत	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
८७	२४७	भोला सिंह	लुम्बिनी-८	खेत	अम्लीय	कम	कम	कम	कम
८८	२४८	अब्दुल मजित	लुम्बिनी-८	खेत	अम्लीय	कम	कम	कम	कम
८९	२४९	अब्दुलरसिद अन्सारी	लुम्बिनी-१	पाखो	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	कम	धेरै कम
९०	२५०	भिराम हरिजन	तेनुहवा-८	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	कम
९१	२५१	दयाराम हरिजन	तेनुहवा-८	खेत	क्षारीय	कम	कम	कम	कम
९२	२५२	शमी उल्लाह	तेनुहवा-४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
९३	२५३	मुस्तफ	तेनुहवा-२	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	धेरै कम
९४	२५४	जगदीश श्रीवास्तव	तेनुहवा-४	पाखो	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
९५	२५५	अबुशाभ	मधुबनी-१	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	मध्यम
९६	२५६	कागती लोध	मधुबनी-४	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	कम
९७	२५७	शेषमणी पाण्डे	मधुबनी-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
९८	२५८	टंक कुर्मी	मधुबनी-२	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
९९	२५९	अमोरिका लोध	मधुबनी-२	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
१००	२६०	रग्धु धोबी	सिपवा-८	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
१०१	२६१	गजाधर दास	सिपवा-९	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
१०२	२६२	टिंकु अहिर	सिपवा-२	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
१०३	२६३	धुवनारायण यादव	सिपवा-१	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
१०४	२६४	सुरेशप्रसाद नाउ	सिपवा-६	खेत	अम्लीय	कम	कम	कम	कम
१०५	२६५	प्रकाश गुप्ता	भगवानपुर-५	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
१०६	२६६	गोविन्द बानिया	भगवानपुर-१	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
१०७	२६७	पारस शर्मा	भगवानपुर-१	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
१०८	२६८	टिउबन लोध	भगवानपुर-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
१०९	२६९	अहेबेरनाथ पाण्डे	भगवानपुर-८	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
११०	२७०	जसराज यादव	आमा-१	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
१११	२७१	भनौती लोध	आमा-३	पाखो	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम
११२	२७२	सुवासचन्द्र श्रीवास्तव	आमा-४	खेत	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	कम
११३	२७३	किदाइ भुरौ	आमा-५	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
११४	२७४	निखु भुरौ	आमा-८	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम
११५	२७५	भट्टीकबहादुर खत्री	गजेडी-१	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
११६	२७६	सत्यनारायण थारु	गजेडी -४	खेत	क्षारीय	कम	कम	कम	मध्यम
११७	२७७	महेश यादव	गजेडी-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
११८	२७८	गोविन्द सिर्माली	गजेडी-८	खेत	क्षारीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
११९	२७९	तुलराम पण्डित	गजेडी-२	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
१२०	२८०	रुकुबहादुर थापा	रुद्रपुर -५	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम
१२१	२८१	सुरबहादुर मौजामगर	रुद्रपुर-१	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
१२२	२८२	मुनबहादुर दर्जी	रुद्रपुर-८	खेत	क्षारीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
१२३	२८३	बेचन थारु	रुद्रपुर -३	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
१२४	२८४	मदन पौड्याल	रुद्रपुर -४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
१२५	२८५	गोब्री कुर्मी	असुरैना-९	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	अधिक
१२६	२८६	सन्तराम कोहर	असुरैना-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
१२७	२८७	मोहर अली देवान	असुरैना-१	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	मध्यम
१२८	२८८	शेषनाथ यादव	असुरैना-४	पाखो	क्षारीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
१२९	२८९	तिर्थ चमार	असुरैना-१	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	मध्यम	मध्यम
१३०	२९०	राजेन्द्र गुप्ता	फरेना-३	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
१३१	२९१	नरेश पासी	फरेना-९	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	अत्यधिक	कम
१३२	२९२	निता हरिजन	फरेना-४	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	अधिक	कम
१३३	२९३	सादु पाल	फरेना-१	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
१३४	२९४	सन्तराम चमार	फरेना-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
१३५	२९५	राजेन्द्रलाल श्रीवास्तव	करौता -१	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	कम
१३६	२९६	महागु गोसाई	करौता -२	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	मध्यम	कम
१३७	२९७	शेषमणी यादव	करौता-९	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अधिक	कम
१३८	२९८	मोहमद उमार देवान	करौता -७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
१३९	२९९	घुरे गोसाई	करौता-३	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
१४०	३००	पारस लोध	रायपुर-६	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
१४१	३०१	इस्मिता यादव	रायपुर-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
१४२	३०२	ज्ञानप्रसाद मिश्र	रायपुर-८	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
१४३	३०३	हरिचरण कुर्मी	रायपुर-२	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
१४४	३०४	सुकई यादव	रायपुर-७	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
१४५	३०५	छेदी कौरी	सेमरा-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
१४६	३०६	रामवृक्ष केवट	सेमरा-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
१४७	३०७	शिवप्रसाद यादव	सेमरा-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
१४८	३०८	रामराजा बरई	सेमरा-७	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	अत्यधिक	अत्यधिक
१४९	३०९	ज्ञानु हरिजन	सेमरा-२	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
१५०	३१०	इन्द्रबहादुर सहानी	मभगाँवा-३	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
१५१	३११	बरक्ता अली	मभगाँवा-४	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम
१५२	३१२	इन्द्रमान धवल	मभगाँवा-९	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
१५३	३१३	अनिलकुमार यादव	मभगाँवा-५	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	मध्यम
१५४	३१४	जितेन्द्र यादव	मभगाँवा -७	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
१५५	३१५	इस्लाम मुसलमान	रोहिनीहवा-२	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
१५६	३१६	बनारसी गुप्ता	रोहिनीहवा-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	कम
१५७	३१७	सोभनप्रसाद गुप्ता	रोहिनीहवा-३	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
१५८	३१८	राममिलन यादव	रोहिनीहवा-९	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
१५९	३१९	रामदास नाउ	रोहिनीहवा-६	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	कम
१६०	३२०	अष्टभुजा पाण्डे	पिपराहवा-९	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
१६१	३२१	मोहमद पठान	पिपराहवा-१	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
१६२	३२२	सिताराम चाई	पिपराहवा-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
१६३	३२३	रामदौद मल्लाहा	पिपराहवा-३	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	अत्यधिक
१६४	३२४	अशोक सहानी	पिपराहवा-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
१६५	३२५	राजमान चाई	बैरघाट-७	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	मध्यम
१६६	३२६	रामरतन साहानी	बैरघाट-८	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
१६७	३२७	लक्ष्मीनारायण यादव	बैरघाट-३	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	मध्यम
१६८	३२८	सोमाइ धोवी	बैरघाट-१	खेत	क्षारीय	कम	मध्यम	धेरै कम	मध्यम
१६९	३२९	छेदी यादव	बैरघाट-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
१७०	३३०	पारस धवल	मर्यादपुर-७	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
१७१	३३१	कुधुस खान	मर्यादपुर-३	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	मध्यम
१७२	३३२	रामप्रसाद यादव	मर्यादपुर-५	खेत	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
१७३	३३३	राजेन्द्रप्रसाद पाण्डे	मर्यादपुर-१	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	धेरै कम
१७४	३३४	सूर्यनाथ यादव	मर्यादपुर-९	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम
१७५	३३५	प्रलाद मुरौ	बोगडी-३	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
१७६	३३६	आशिसकुमार यादव	बोगडी-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
१७७	३३७	रसिया यादव	सिलौटिया-७	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
१७८	३३८	शिवकुमार बराई	सिलौटिया-९	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम
१७९	३३९	बालिराम यादव	सिलौटिया-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
१८०	३४०	ओमप्रकाश यादव	सिलौटिया-८	मध्यम भिरालो	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	मध्यम
१८१	३४१	रामदेवी यादव	स. पकडी-२	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
१८२	३४२	राजेन्द्र यादव	स. पकडी-९	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
१८३	३४३	गोकुल यादव	स. पकडी-८	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	मध्यम
१८४	३४४	प्रराग यादव	स. पकडी-१	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	मध्यम
१८५	३४५	बिन्दाराम मुरौ	स. पकडी-७	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
१८६	३४६	सोम कोठारी कुर्मी	बोगडी-८	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
१८७	३४७	चंगुरप्रसाद गोदाइ	बोगडी-२	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	कम
१८८	३४८	रामरक्षा यादव	बोगडी-६	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम
१८९	३४९	महेन्द्र यादव	सिलौटिया-२	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	धेरै कम
१९०	३५०	बाबुराम कुर्मी	बगौली-२	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
१९१	३५१	अब्दुल राउफ	बगौली-३	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
१९२	३५२	भुलन पाल	बगौली-६	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अत्यधिक	अधिक
१९३	३५३	राममिलन कहर	बगौली-५	खेत	क्षारीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
१९४	३५४	निवास बरुन	बगौली-६	खेत	क्षारीय	कम	कम	मध्यम	कम
१९५	३५५	अब्दुल गफर	बेतकुइया-८	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	अधिक
१९६	३५६	जुगड भुराव	बेतकुइया-३	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
१९७	३५७	नरेन्द्र यादव	बेतकुइया-६	खेत	क्षारीय	कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
१९८	३५८	बर्सात लोध	बेतकुइया-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
१९९	३५९	असिगर मुसल्मान	बेतकुइया-१	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
२००	३६०	रामपाल यादव	प. अमुवा-४	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	मध्यम
२०१	३६१	सन्तकुमार यादव	प. अमुवा-५	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
२०२	३६२	महेन्द्र रेग्मी	प. अमुवा-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
२०३	३६३	रुदल चौधरी	प. अमुवा-३	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
२०४	३६४	बाबुराम पौडेल	प. अमुवा-१	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
२०५	३६५	नारायणप्रसाद खनाल	सौराह फर्साटिकर-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
२०६	३६६	मोहनलाल चौधरी	सौ.फर्साटिकर-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
२०७	३६७	गुलजोर थारु	सौ.फर्साटिकर-७	पाखो	क्षारीय	कम	कम	कम	धेरै कम
२०८	३६८	दिलप्रसाद भण्डारी	सौ.फर्साटिकर-२	पाखो	क्षारीय	कम	मध्यम	कम	मध्यम
२०९	३६९	मेले थारु	सौ.फर्साटिकर-१	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अधिक	अत्यधिक
२१०	३७०	तेजनाथ उपाध्याय	ख.वनगाई-१	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
२११	३७१	देवीराम कुँवर	ख.वनगाई-२	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	कम
२१२	३७२	हरि थारु	ख.वनगाई-५	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम
२१३	३७३	घिसन लोध	ख.वनगाई-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
२१४	३७४	प्रदीप मल्लह	ख.वनगाई-९	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
२१५	३७५	मनोहर राज भण्डारी	मानपकडी-१	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
२१६	३७६	दुहे थारु	मानपकडी-३	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
२१७	३७७	पाल्टन लोनिया	मानपकडी-२	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	कम
२१८	३७८	चनरजीत केवट	मानपकडी-९	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	मध्यम
२१९	३७९	देवनारायण चौधरी	हनैया-७	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
२२०	३८०	वासुदेव केवट	मानमटेरिया-९	पाखो	क्षारीय	कम	कम	कम	कम
२२१	३८१	अनिल अग्रवाल	मानमटेरिया-७	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
२२२	३८२	भरत पाण्डे	मानमटेरिया-५	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम
२२३	३८३	तुल्सीराम यादव	मानमटेरिया-२	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	कम
२२४	३८४	तुल्सी चौधरी	मानमटेरिया-१	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	मध्यम
२२५	३८५	हरिराम यादव	दयानगर-७	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
२२६	३८६	विष्णु सापकोटा	दयानगर-३	खेत	क्षारीय	धेरै कम	धेरै कम	कम	धेरै कम
२२७	३८७	अग्नीधर सुवेदी	दयानगर-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
२२८	३८८	अन्जु के.सी.	दयानगर-३	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	धेरै कम
२२९	३८९	गणेश थारु	दयानगर-२	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	कम
२३०	३९०	प्रेमलाल जवाली	मानपकडी-५	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	मध्यम	धेरै कम
२३१	३९१	रामबरन यादव	हनैया-५	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	कम
२३२	३९२	लीला चौधरी	हनैया-२	पाखो	अम्लीय	कम	कम	कम	धेरै कम
२३३	३९३	चिनाक मुरौ	हनैया-१	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
२३४	३९४	हरिराम थारु	हनैया-९	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
२३५	३९५	सोमन गौथ	धमौली-९	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
२३६	३९६	तौलन मुसल्मान	धमौली-८	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
२३७	३९७	रटन लोध	धमौली-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	कम
२३८	३९८	सूर्यमान लोध	धमौली-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	धेरै कम
२३९	३९९	रुबरनारायण यादव	धमौली-३	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम
२४०	४००	बजीत अली	कमहरिया-९	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	कम
२४१	४०१	रामजीत लोध	कमहरिया-२	पाखो	क्षारीय	कम	कम	धेरै कम	धेरै कम
२४२	४०२	रामदेव यादव	कमहरिया-७	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	धेरै कम
२४३	४०३	लालप्रसाद लोध	कमहरिया-८	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	अधिक	कम
२४४	४०४	पूर्णप्रसाद चौधरी	कमहरिया-५	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	कम
२४५	४०५	मुन्सीप्रसाद भाट	साडी-१	खेत	क्षारीय	कम	कम	कम	कम
२४६	४०६	दिधीनारायण चौधरी	साडी-२	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	मध्यम
२४७	४०७	रामउग्र यादव	साडी-८	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	कम	धेरै कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
२४८	४०८	देवपाल यादव	साडी-६	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	धेरै कम
२४९	४०९	अर्जुन लोध	साडी-७	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	धेरै कम
२५०	४१०	सन्तराम बानिया	जोगडा-८	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
२५१	४११	केदारनाथ चौबे	जोगडा-७	पाखो	अम्लीय	कम	कम	मध्यम	धेरै कम
२५२	४१२	सुनिल अग्रवाल	जोगडा-२	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	अधिक	मध्यम
२५३	४१३	भगनप्रसाद लोध	जोगडा-१	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
२५४	४१४	महंगा पासी	जोगडा-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
२५५	४१५	चिनगद यादव	मसिना-७	पाखो	अम्लीय	कम	कम	कम	धेरै कम
२५६	४१६	मनसरीफ मुसल्मान	मसिना-७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	कम
२५७	४१७	कमलेशवार पुरी गोस्वामी	मसिना-६	खेत	अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	मध्यम
२५८	४१८	नाफिस गढी मुसल्मान	मसिना-७	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
२५९	४१९	मिक्की फकिर	मसिना-९	पाखो	अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
२६०	४२०	नजुरिदिन मुसल्मान	एकला-२	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
२६१	४२१	खेजार गुप्ता	एकला-९	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	कम	अधिक	कम
२६२	४२२	राजेन्द्र पाखी	एकला-८	पाखो	अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
२६३	४२३	महेन्द्र गुप्ता	एकला-७	खेत	अम्लीय	कम	कम	धेरै कम	कम
२६४	४२४	सुमदनाथ यादव	एकला-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	अधिक
२६५	४२५	जहलकेश यादव	विष्णुपुरा-२	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	कम	कम
२६६	४२६	दुर्गाप्रसाद गुप्ता	विष्णुपुरा-१	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	धेरै कम
२६७	४२७	विरेन्द्रप्रसाद कुर्मी	विष्णुपुरा-२	पाखो	अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
२६८	४२८	रामकृष्ण जेशवाल	विष्णुपुरा-७	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
२६९	४२९	रबेशचन्द्र दुबे	विष्णुपुरा-३	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	धेरै कम	कम
२७०	४३०	जगदीश मौर्दु	सूर्यपुरा-३	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	मध्यम
२७१	४३१	सैलेन्द्र शेरचन	सूर्यपुरा-९	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	धेरै कम	मध्यम
२७२	४३२	विष्णुप्रसाद तिवारी	सूर्यपुरा-७	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
२७३	४३३	जवसर गुप्ता	सूर्यपुरा-६	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
२७४	४३४	राममिलन लोध	सूर्यपुरा -२	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
२७५	४३५	सिमा हरिजन	छिपागढ-३	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	कम
२७६	४३६	रामप्रसाद लोहनी	छिपागढ-९	खेत	अम्लीय	कम	कम	मध्यम	कम
२७७	४३७	दुर्गादेवी घर्ती	छिपागढ-७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	अधिक	कम
२७८	४३८	भोला पासी	छिपागढ-५	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
२७९	४३९	उषा गुप्ता	छिपागाढ -५	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	अत्यधिक	कम
२८०	४४०	सुन्दर चौधरी	बोधवार-८	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
२८१	४४१	खदी चौधरी	बोधवार-८	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	धेरै कम
२८२	४४२	जोखनी चौधरी	बोधवार-८	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	मध्यम
२८३	४४३	राकेश यादव	बोधवार-७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	अधिक	कम
२८४	४४४	गुड्डु बेल्हार	बोधवार-७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	अत्यधिक	अत्यधिक
२८५	४४५	समिरुदिन अन्सारी	पजरकट्टी-७	खेत	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	कम
२८६	४४६	ओली उल्लह	पजरकट्टी-७	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	कम
२८७	४४७	महेन्द्रप्रताप सिंह	पजरकट्टी -२	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	धेरै कम
२८८	४४८	भगवती सिंह	पजरकट्टी -२	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
२८९	४४९	हरिराम हरिजन	पजरकट्टी -३	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	कम
२९०	४५०	रामबृक्ष खरविन्द	पोखरभिन्डी-८	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	अत्यधिक	कम
२९१	४५१	गजेन्द्रप्रसाद चौधरी	पटखौली-१	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अत्यधिक	कम
२९२	४५२	नाथु हरिजन	पटखौली -१	खेत	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
२९३	४५३	जितेन्द्र इन्जिन	पटखौली -२	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
२९४	४५४	अम्बिका सजिना	पटखौली-९	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	कम
२९५	४५५	राम बसोरनाथ	पटखौली-९	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	धेरै कम
२९६	४५६	जेशोर खर्बिन्द	पोखरभिन्डी-८	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अत्यधिक	मध्यम
२९७	४५७	निर्मला खर्बिन्द	पोखरभिन्डी-८	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
२९८	४५८	हन्सराज खर्बिन्द	पोखरभिन्डी-२	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	धेरै कम
२९९	४५९	हन्सराज खर्बिन्द	पोखरभिन्डी-८	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	कम
३००	४६०	रासुल मिया	धकघई-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	मध्यम
३०१	४६१	अरुबही अली	धकघई-४	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	अत्यधिक	धेरै कम
३०२	४६२	राजकिशोर घोषी	धकघई -४	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	धेरै कम
३०३	४६३	नारायण हरिजन	धकघई -४	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	अधिक	मध्यम
३०४	४६४	निर्मल श्रेष्ठ	धकघई -४	पाखो	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अधिक	कम
३०५	४६५	धुजुराम चौधरी	केरवानी-६	खेत	अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	धेरै कम
३०६	४६६	गोमा भट्टराई	केरवानी-७	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	अधिक	धेरै कम
३०७	४६७	दमन श्रेष्ठ	केरवानी-८	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	धेरै कम
३०८	४६८	जयलाल भण्डारी	केरवानी-७	खेत	अम्लीय	कम	कम	मध्यम	धेरै कम
३०९	४६९	चन्द्रकान्ता पाण्डे	केरवानी-७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	अत्यधिक	कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
३१०	४७०	प्रकाश चौधरी	देवदह-२	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	अत्यधिक	कम
३११	४७१	मिथुनप्रसाद	देवदह-३	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	अत्यधिक	कम
३१२	४७२	सरस्वती चौधरी	देवदह-५	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	कम
३१३	४७३	सुनिल प्रसाद	देवदह-४	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	कम
३१४	४७४	रामप्रसाद कुमाल	देवदह-१	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	अत्यधिक	कम
३१५	४७५	प्रेम चौधरी	सिक्सथान-७	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
३१६	४७६	रामदुलार चौधरी	सिक्सथान-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
३१७	४७७	बायोरा चौधरी	सिक्सथान-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
३१८	४७८	वैरागी चौधरी	सिक्सथान-७	खेत	तटस्थ	कम	कम	कम	मध्यम
३१९	४७९	विभुती चौधरी	सिक्सथान-७	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अधिक	अधिक
३२०	४८०	उमा राना	रामनगर	खेत	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	धेरै कम	मध्यम
३२१	४८१	भगवती थापा	सिक्टाहन-६	खेत	हल्का अम्लीय	धेरै कम	धेरै कम	कम	मध्यम
३२२	४८२	गुप्तबहादुर राना	सिक्टाहन-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
३२३	४८३	हरिमाया	सिक्टाहन-६	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	कम	मध्यम
३२४	४८४	भूमिसरा	सिक्टाहन-६	खेत	अम्लीय	कम	कम	कम	कम
३२५	४८५	वासुदेव अधिकारी	परोहा-४	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
३२६	४८६	लिला भण्डारी	दुधराक्ष-५	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
३२७	४८७	प्रेम न्यौपाने	परोहा-४	पाखो	अम्लीय	कम	कम	मध्यम	कम
३२८	४८८	सरस्वती भण्डारी	सालभण्डी-३	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
३२९	४८९	शालिग्राम भण्डारी	दुधराक्ष-५	पाखो	तटस्थ	कम	कम	कम	कम
३३०	४९०	कर्णबहादुर कार्की	परोहा-१	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
३३१	४९१	सूर्य सापकोटा	सेमलार-५	खेत	तटस्थ	धेरै कम	धेरै कम	मध्यम	मध्यम
३३२	४९२	बुद्ध ढकाल	सेमलार-२	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	अधिक	मध्यम
३३३	४९३	गौमती रिजाल	सेमलार-३	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
३३४	४९४	गोपाल पौड्याल	सेमलार-६	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	कम
३३५	४९५	बालकृष्ण शर्मा	सेमलार-५	खेत	हल्का अम्लीय	मध्यम	मध्यम	अत्यधिक	कम
३३६	४९६	सर्जु चौधरी	मोतीपुर-७	पाखो	हल्का अम्लीय	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
३३७	४९७	धुव कार्की	मोतीपुर-३	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	अधिक	कम
३३८	४९८	विष्णु भुसाल	मोतीपुर-२	खेत	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
३३९	४९९	ओमबहादुर घिमिरे	मोतीपुर-४	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
३४०	५००	शान्ती चौधरी	मोतीपुर ९	खेत	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम

क्र. सं.	ल्याब नं.	कृषकको नाम	ठेगाना	जग्गाको प्रकार	पि.एच. स्थिति	प्राङ्गारिक पदार्थ स्थिति	नाइट्रोजन स्थिति	फोस्फोरस स्थिति	पोटास स्थिति
३४१	५०१	टंकप्रसाद रिजाल	दुधराक्ष-६	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	धेरै कम
३४२	५०२	नारीश्वर पाण्डे	सालभण्डी-७	खेत	हल्का अम्लीय	कम	कम	अधिक	कम
३४३	५०३	दिमप्रसाद घिमिरे	दुधराक्ष-२	खेत	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	मध्यम
३४४	५०४	मोमीदेवी सापकोटा	सालभण्डी-६	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
३४५	५०५	सुनिता अर्याल	सालभण्डी-६	पाखो	हल्का अम्लीय	मध्यम	मध्यम	कम	मध्यम
३४६	५०६	कल्पना सापकोटा	सालभण्डी-६	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
३४७	५०७	तिलबहादुर खड्का	परोहा-३	पाखो	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अत्यधिक	अधिक
३४८	५०८	विजय पौडेल	सालभण्डी-६	पाखो	तटस्थ	कम	कम	मध्यम	मध्यम
३४९	५०९	प्रेम सापकोटा	बुटवल-१४	पाखो	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	अत्यधिक	मध्यम
३५०	५१०	सागर सापकोटा	बुटवल-१४	पाखो	तटस्थ	कम	मध्यम	मध्यम	कम
३५१	५११	श्याम सापकोटा	बुटवल-१४	पाखो	तटस्थ	कम	कम	अत्यधिक	मध्यम
३५२	५१२	पुनराम पाण्डे	बुटवल-१४	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	मध्यम
३५३	५१३	थानेश्वर भट्टराई	बुटवल-१४	पाखो	तटस्थ	मध्यम	मध्यम	कम	मध्यम
३५४	५१४	फनिन्द्र शर्मा	बुटवल-१४	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
३५५	५१५	तिलबहादुर कार्की	बुटवल-१५	पाखो	तटस्थ	कम	कम	धेरै कम	कम
३५६	५१६	कृष्णप्रसाद पाण्डे	बुटवल-१५	पाखो	क्षारीय	कम	कम	अधिक	कम
३५७	५१७	लिलाराज आचार्य	सेमलार-२	खेत	तटस्थ	कम	कम	अधिक	कम

PRINTING PRESS
5551444, 6614000